BEZ GMO

PSPO
POLSKIE STOWARZYSZENIE PRODUCENTÓW OLEJU

KODEKS DOBRYCH PRAKTYK
stosowania oznakowania „wolne od GMO” dla przetwórców rzepaku

KODEKS DOBRYCH PRAKTYK
stosowania oznakowania „wolne od GMO” dla przetwórców rzepaku

Publikacja została sfinansowana z Funduszu Promocji Roślin Oleistych

KODEKS DOBRYCH PRAKTYK
stosowania oznakowania
„wolne od GMO"
dla przetwórców rzepaku

Publikacja została zrealizowana przy współpracy z KPMG Law D. Dobkowski spółka komandytowa

Autorzy: Zespół KPMG Law D. Dobkowski spółka komandytowa: Magdalena Bęza, Przemysław Kamil Rosiak, Michał Sieroń, Piotr Dziekoński

Zespół ekspercki PSPO zaangażowany w opracowanie merytoryczne publikacji: Jana Iziourova, Gabriela Maćkowiak, Mariusz Szeliga, Beata Staszak, Karol Biś

Koordynacja projektu: Adam Stępień

Projekt oraz skład: printomato.pl
Druk: KRM Druk sp. z o.o.

PSPO
POLSKIE STOWARZYSZENIE PRODUCENTÓW OLEJU

Copyright Polskie Stowarzyszenie Producentów Oleju
ul. Wspólna 56
00-684 Warszawa
tel: 22 628 38 06
fax: 22 628 38 09
e-mail: biuro@pspo.com.pl
pspo.com.pl
paszerzepakowe.pl

Warszawa 2021

Spis treści

I CZĘŚĆ WSTĘPNA • • • • • 6

1 Wprowadzenie • • • • • 7
2 Cel Kodeksu • • • • • 8
3 Własność i prawa do Kodeksu • • • • • 9
4 Zakres Kodeksu i zastrzeżenia • • • • • 9
5 Definicje • • • • • 10

II PRAWNE WYMOGI ZNAKOWANIA „WOLNE OD GMO” • • • • • 14

1 Właściwe przepisy • • • • • 15
2 Kogo dotyczą obowiązki określone w Ustawie? • • • • • 15
3 Zasady znakowania Przetworów rzepaku jako wolnych od GMO • • • • • 16

III WYTYCZNE DOTYCZĄCE PROCEDUR ZAKŁADOWYCH • • • • • 38

1 Właściwe przepisy. Wstęp • • • • • 39
2 Ogólne zasady wdrożenia i funkcjonowania Procedury zakładowej • • • • • 39
3 Treść Procedury zakładowej • • • • • 40
4 Przedsiębiorcy korzystający z oznakowania słownego • • • • • 51
5 Producenci Przetworów rzepaku z GMO • • • • • 52

IV IDENTYFIKOWALNOŚĆ SUROWIEC – PRODUKT • • • • • 54

1 Właściwe przepisy • • • • • 55
2 Czym jest identyfikowalność w łańcuchu żywności i pasz? • • • • • 55
3 Ogólne zasady identyfikowalności • • • • • 56
4 Jak długo przechowywać dokumentację? • • • • • 58

V KONTROLE URZĘDOWE • • • • • 60

1 Właściwe przepisy • • • • • 61
2 Zasady ogólne kontroli. Wskazówki praktyczne • • • • • 62
3 Kontrola IJHARS • • • • • 72
4 Kontrola Inspekcji Weterynaryjnej • • • • • 82

ZAŁĄCZNIKI • • • • • 88

SŁOWO WSTĘPNE PSPO

Polskie Stowarzyszenie Producentów Oleju ma niniejszym niezmierną przyjemność oddać w Państwa ręce „Kodeks Dobrych Praktyk stosowania oznakowania „wolne od GMO" dla przetwórców rzepaku" tym bardziej, że jest to publikacja zainicjowana i współtworzona przez samych przetwórców. Powstanie Kodeksu, który w założeniu ma stanowić swoistego rodzaju kompendium standaryzujące działania podmiotów zajmujących się na co dzień przetwórstwem nasion rzepaku w zakresie procedur towarzyszących stosowaniu oznakowania „wolne od GMO", ma ułatwić wszystkim zainteresowanym podmiotom właściwe czytanie przepisów ustawy z dnia 13 czerwca 2019 roku *o oznakowaniu produktów wytworzonych bez wykorzystania organizmów genetycznie zmodyfikowanych jako wolnych od tych organizmów*. Nie jest to rzecz jasna cel sam w sobie, ale środek zmierzający do kluczowego założenia postawionego przed całym przedsięwzięciem, jakim jest promocja stosowania pasz rzepakowych i oleju rzepakowego poprzez zapewnienie lepszej rozpoznawalności krajowych produktów przerobu nasion rzepaku w zakresie niewystępowania modyfikacji genetycznych.

Kodeks, który chcemy Państwu niniejszym oficjalnie zaprezentować wspólnie z KPMG Law D. Dobkowski spółka komandytowa nie powstałby bez merytorycznego wsparcia Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, które cierpliwie i rzetelnie odpowiadało na nasze wszelkie wątpliwości i pytania artykułowane w ramach szczegółowej analizy przepisów ustawy, jak również uprzejmości Polskiej Izby Mleka, która udostępniła nam na naszą prośbę dokumenty systemowe standardu PIM „Bez GMO" dedykowanego producentom i przetwórcom mleka. Za udzieloną pomoc serdecznie dziękujemy.

Standard branżowy PSPO został zrealizowany ze środków Funduszu Promocji Roślin Oleistych, więc swój pośredni wkład w jego opracowanie mają również sami rolnicy – producenci rzepaku. Szerokie stosowanie oznakowania „Wolne od GMO" przez Członków PSPO, którzy w 2020 roku przerobili łącznie rekordowe 3,15 mln ton nasion rzepaku, ma służyć przede wszystkim umacnianiu pozycji rynkowej produktów z nich wytwarzanych, a więc także dalej ugruntowywać znaczenie krajowej uprawy rzepaku oraz jej opłacalności. Mamy nadzieję, że opracowanie Kodeksu w tym szerokim kontekście przyniesie wymierne korzyści całemu krajowemu łańcuchowi „od pola do stołu".

I

CZĘŚĆ WSTĘPNA

1 Wprowadzenie

Mając na uwadze toczące się dyskusje społeczne dotyczące organizmów genetycznie zmodyfikowanych (dalej „**GMO**"), pojawiły się postulaty, aby umożliwić konsumentom prawo wyboru produktu żywnościowego ze względu na informację, czy w danym produkcie występuje modyfikacja genetyczna i czy w procesie wytwarzania produktów były wykorzystywane GMO. Obowiązujące przepisy regulują jedynie obowiązek znakowania środków spożywczych i pasz w przypadku obecności GMO. Z uwagi na oczekiwania konsumentów, również co do uregulowania odpowiedniego sposobu znakowania żywności jako „wolnej od GMO", rozwiązania prawne w tym zakresie z jednej strony powinny spełniać te oczekiwania, a z drugiej ujednolicić zasady znakowania żywności, tak aby informacja odnosząca się do braku GMO była transparentna, rzetelna i niewprowadzająca konsumentów w błąd. Warto wskazać, iż przepisy unijne[1] pozostawiają każdemu Państwu Członkowskiemu swobodę w zakresie wprowadzenia przepisów dotyczących oznakowania jako wolne od GMO. Z takiej możliwości właśnie skorzystał polski ustawodawca wprowadzając ustawę z dnia 13 czerwca 2019 roku *o oznakowaniu produktów wytworzonych bez wykorzystania organizmów genetycznie zmodyfikowanych jako wolnych od tych organizmów* (dalej „**Ustawa**"), określającą obowiązki producenta oraz zasady znakowania artykułów żywnościowych i pasz jako wolnych od GMO. Ustawa weszła w życie dnia 1 stycznia 2020 roku. Projekt Ustawy podlegał notyfikacji Komisji Europejskiej, zgodnie z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych.

[1] Art. 38 ust. 2 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1169/2011 z dnia 25 października 2011 r. w sprawie przekazywania konsumentom informacji na temat żywności, zmiany rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1924/2006 i (WE) nr 1925/2006 oraz uchylenia dyrektywy Komisji 87/250/EWG, dyrektywy Rady 90/496/EWG, dyrektywy Komisji 1999/10/WE, dyrektywy 2000/13/WE Parlamentu Europejskiego i Rady, dyrektyw Komisji 2002/67/WE i 2008/5/WE oraz rozporządzenia Komisji (WE) nr 608/2004.

Warto wskazać, że oznakowanie produktów odnoszące się do braku GMO jest wykorzystywane w niektórych państwach UE, w szczególności w Niemczech, Austrii, Francji, we Włoszech i Słowenii.

Znakowanie produktów pochodzenia roślinnego jako wolnych od GMO w świetle przepisów Ustawy jest możliwe tylko dla tych produktów, które mają odpowiedniki modyfikowane genetycznie dopuszczone do obrotu na rynku UE. Do kategorii ww. produktów roślinnych należy w szczególności rzepak (obok roślin takich, jak kukurydza, soja, czy burak cukrowy). Ustawa z jednej strony daje możliwość dobrowolnej deklaracji odnoszącej się do braku GMO, z drugiej zaś łączy z taką deklaracją liczne obowiązki. Przetwórcy rzepaku, tj. producenci oleju rzepakowego i pasz składających się ze śruty czy makuchu (produktów ubocznych przetwarzania nasion rzepaku), wprowadzający na rynek Przetwory rzepaku oznakowane jako wolne od GMO, są zatem zobowiązani do stosowania wymogów Ustawy.

2 Cel Kodeksu

Wobec faktu, że treść Ustawy nie jest wolna od wątpliwości interpretacyjnych, powstała potrzeba ujednolicenia wytycznych dla praktyki w związku z zamiarem znakowania produktów przetworzenia nasion rzepaku jako wolnych od GMO. Niniejszy Kodeks dobrych praktyk (dalej „**Kodeks**") wychodzi naprzeciw powyższym potrzebom.

Ponadto, celem Kodeksu jest umożliwienie i ułatwienie adresatom Kodeksu – podmiotom wprowadzającym na rynek przetwory rzepaku zastosowania dobrych praktyk w zakresie znakowania „wolne od GMO", poprzez przyjęcie odpowiedniej dokumentacji, oraz zapewnienie zgodności z właściwymi przepisami.

Dodatkowo, celem Polskiego Stowarzyszenia Producentów Oleju (dalej „**PSPO**"), z którego inicjatywy powstał niniejszy Kodeks, jest zachęcenie producentów produktów pochodzenia zwierzęcego do nabywania pasz wyprodukowanych ze śruty rzepakowej bez GMO dzięki zastosowaniu jednolitego standardu jej znakowania jako wolnej od GMO.

3 Własność i prawa do Kodeksu

Prawa do niniejszego Kodeksu przysługują Polskiemu Stowarzyszeniu Producentów Oleju (dalej „**PSPO**"). Jakiekolwiek używanie Kodeksu w celach wykraczających poza dozwolony użytek wymaga uprzedniej pisemnej zgody PSPO. Dozwolony użytek oznacza możliwość nieodpłatnego korzystania, bez zezwolenia PSPO, z pojedynczego egzemplarza rozpowszechnionego Kodeksu, np. poprzez jego utrwalenie lub wykonanie kopii na własne potrzeby, przez posiadacza egzemplarza Kodeksu oraz krąg osób pozostających z nim w związku osobistym, w szczególności pokrewieństwa, powinowactwa lub stosunku towarzyskiego. Dozwolony użytek nie może naruszać normalnego korzystania z Kodeksu ani godzić w słuszne interesy PSPO. Niniejszy Kodeks został sfinansowany ze środków pozyskanych z Funduszu Promocji Roślin Oleistych.

4 Zakres Kodeksu i zastrzeżenia

Treść niniejszego Kodeksu, oprócz omówienia właściwych przepisów Ustawy i innych obowiązujących regulacji, zawiera sugestie co do sposobu postępowania i wprowadzenia dokumentacji związanej z oznakowaniem produktów przetworzenia nasion rzepaku, w tym oleju (również oleju spożywczego rzepakowego), śruty i makuchu, jako wolnych od GMO. W odniesieniu do pozostałych artykułów żywnościowych czy pasz, Kodeks może być stosowany jedynie w drodze analogii.

W treści Kodeksu nacisk został położony na kwestie związane ze znakowaniem odnoszącym się do braku GMO. Obowiązki producentów wprowadzających na rynek żywność lub pasze zawierające GMO zostały jedynie zasygnalizowane.

Decyzję co do wdrożenia konkretnych wytycznych i ich uszczegółowienia lub dostosowania pod kątem specyfiki danego zakładu podejmują osoby kierujące zakładem żywnościowym. PSPO w najszerszym dozwolonym zakresie nie ponosi odpowiedzialności za treść niniejszego Kodeksu.

W toku prac prowadzonych nad przygotowywaniem niniejszego Kodeksu wykorzystano również dokumenty systemowe Standardu Polskiej Izby Mleka „Bez GMO".

Niniejszy Kodeks składa się z 5 części:

I. Część wstępna;
II. Prawne wymogi znakowania „wolne od GMO";
III. Wytyczne dotyczące procedur zakładowych;
IV. Identyfikowalność Surowiec – Produkt;
V. Kontrole urzędowe.

5 Definicje

Pojęcia wskazane z wielkiej litery w treści niniejszego Kodeksu mają następujące znaczenie:

Analiza ryzyka – analiza zagrożenia wystąpienia modyfikacji genetycznych w Surowcach lub Produktach przeznaczonych do oznakowania jako wolne od GMO;

GMO – Organizm genetycznie zmodyfikowany, tj. organizm inny niż ludzki, w którym materiał genetyczny został zmieniony w sposób niezachodzący w warunkach naturalnych wskutek krzyżowania lub naturalnej rekombinacji, w szczególności przy zastosowaniu technik:

a) rekombinacji kwasów nukleinowych obejmujących formowanie nowych kombinacji materiału genetycznego przez włączenie cząsteczek kwasu nukleinowego otrzymanego w dowolny sposób poza organizmem do wirusa, plazmidu bakterii lub wektora oraz ich przenoszenie do biorcy, w którym nie występują w warunkach naturalnych, ale w którym są zdolne do ciągłego powielania,
b) bezpośredniego włączenia materiału dziedzicznego przygotowanego poza organizmem, w tym mikroiniekcji, makroiniekcji lub mikrokapsułkowania,
c) łączenia komórek, w tym fuzji protoplastów, lub technik hybrydyzacji, w wyniku których drogą fuzji dwóch lub większej liczby komórek tworzy się żywe komórki o nowej kombinacji dziedzicznego materiału genetycznego;

GMP + – standard określający wymagania jakościowe i dotyczące bezpieczeństwa pasz, stawiane producentom, przetwórcom, handlowcom oraz organizacjom transportowym uczestniczącym w łańcuchu żywnościowym, ang. *Good Manufacturing Practice* +;

IJHARS – Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych;

Instrukcja IJHARS – Organizacja, planowanie oraz szczegółowe zasady i tryb postępowania przy wykonywaniu kontroli i oceny jakości handlowej przez pracowników Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych;

HACCP – procedura dotycząca analizy zagrożeń i krytycznych punktów kontroli, ang. *Hazard Analysis Critical Control Points*;

Kodeks – niniejszy Kodeks dobrych praktyk;

Materiał paszowy lub **Materiały paszowe** – dla celów niniejszego Kodeksu oznacza Przetwory rzepaku stosowane jako komponent lub dodatek do pasz, tj. śruta, makuch lub lecytyna;

Przetwory rzepaku, Produkt lub **Produkty** – dla celów niniejszego Kodeksu oznaczają olej rzepakowy lub Materiały paszowe stanowiące inne przetwory rzepaku (śruta, makuch, lecytyna)

MRiRW – Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi;

Procedury zakładowe – odpowiednie dokumentacje i procedury odnoszące się do znakowania żywności lub pasz jako wolnych od GMO, w tym dotyczące kontroli Produktu lub Surowca;

PSPO – Polskie Stowarzyszenie Producentów Oleju;

Rejestr – rejestr żywności i paszy GMO;

Rozporządzenie nr 178/2002 – Rozporządzenie (WE) nr 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2002 roku *ustanawiającego ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego, powołującego Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności oraz ustanawiającego procedury w zakresie bezpieczeństwa żywności* (Dz. Urz. WE L 31 z 01.02.2002, s. 1);

Rozporządzenie nr 1829/2003 – Rozporządzenie (WE) nr 1829/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 września 2003 r. *w sprawie genetycznie zmodyfikowanej żywności i paszy* (Dz.U. L 268 z 18.10.2003, s. 1);

Rozporządzenie nr 152/2009 – Rozporządzenie Komisji (WE) nr 152/2009 z dnia 27ździnia 2009 r. *ustanawiające metody pobierania próbek i dokonywania analiz do celów urzędowej kontroli pasz*;

Rozporządzenie nr 852/2004 – Rozporządzenie (WE) nr 852/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. *w sprawie higieny środków spożywczych;*

Rozporządzenie nr 183/2005 – Rozporządzenie (WE) nr 183/2005 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 stycznia 2005 r. *ustanawiające wymagania dotyczące higieny pasz*;

Rozporządzenie nr 625/2017 – Rozporządzenie nr 2017/625 Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) z dnia 15 marca 2017 r. *w sprawie kontroli urzędowych i innych czynności urzędowych przeprowadzanych w celu zapewnienia stosowania prawa żywnościowego i paszowego oraz zasad dotyczących zdrowia i dobrostanu zwierząt, zdrowia roślin i środków ochrony roślin, zmieniające rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 999/2001, (WE) nr 396/2005, (WE) nr 1069/2009, (WE) nr 1107/2009, (UE) nr 1151/2012, (UE) nr 652/2014, (UE) 2016/429 i (UE) 2016/2031, rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2005 i (WE) nr 1099/2009 oraz dyrektywy Rady 98/58/WE, 1999/74/WE, 2007/43/WE, 2008/119/WE i 2008/120/WE, oraz uchylające rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 854/2004 i (WE) nr 882/2004, dyrektywy Rady 89/608/EWG, 89/662/EWG, 90/425/EWG, 91/496/EWG, 96/23/WE, 96/93/WE i 97/78/WE oraz decyzję Rady 92/438/EWG*;

Rozporządzenie nr 619/2011 – Rozporządzenie Komisji (UE) nr 619/2011 z dnia 24 czerwca 2011 r. *ustanawiające metody pobierania próbek i dokonywania analiz do celów urzędowej kontroli paszy pod kątem występowania materiału genetycznie zmodyfikowanego, dla którego procedura wydawania zezwolenia jest w toku lub dla którego zezwolenie wygasło*;

Rozporządzenie MRiRW – Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 listopada 2019 r. *w sprawie znaków graficznych, które stosuje się w celu oznakowania żywności i pasz jako wolnych od organizmów genetycznie zmodyfikowanych* (Dz. U. 2019.2236 z dnia 18 listopada 2019 roku);

Surowiec – dla celów niniejszego Kodeksu oznacza nasiona rzepaku;

Ustawa – Ustawa z dnia 13 czerwca 2019 roku o oznakowaniu produktów wytworzonych bez wykorzystania organizmów genetycznie zmodyfikowanych jako wolnych od tych organizmów (Dz. U. 2019.1401 z dnia 29 lipca 2019 roku);

Ustawa o IJHARS – ustawa z dnia 21 grudnia 2000 r. o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych (Dz.U. z 2019 r. poz. 2178 oraz z 2020 r. poz. 285);

Wskazówki – Wskazówki do interpretowania przepisów art. 11, 12, 14, 17, 18, 19 oraz 20 Rozporządzenia nr 178/2002. Wnioski Stałego Komitetu ds. Łańcucha Żywnościowego i Zdrowia Zwierząt;

Znak graficzny – Znak, o którym mowa w Rozporządzeniu MRiRW.

II

PRAWNE WYMOGI ZNAKOWANIA „WOLNE OD GMO”[2]

[2] Wzory Znaków graficznych dostępne są w internecie pod adresem: https://www.gov.pl/web/rolnictwo/zywnosc-i-pasze-wolne-od-gmo.

1 Właściwe przepisy

Kwestie dotyczące znakowania żywności i pasz (w tym Przetworów rzepaku) jako wolnych od GMO są uregulowane w następujących przepisach:

(i) Ustawa z dnia 13 czerwca 2019 roku *o oznakowaniu produktów wytworzonych bez wykorzystania organizmów genetycznie zmodyfikowanych jako wolnych od tych organizmów* (Dz. U. 2019.1401 z dnia 29 lipca 2019 roku), dalej „**Ustawa**";

(ii) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 listopada 2019 r. w sprawie znaków graficznych, które stosuje się w celu oznakowania żywności i pasz jako wolnych od organizmów genetycznie zmodyfikowanych (Dz. U. 2019.2236 z dnia 18 listopada 2019 roku), dalej „**Rozporządzenie MRiRW**".

2 Kogo dotyczą obowiązki określone w Ustawie?

Ustawa ma zastosowanie do podmiotów **wprowadzających na rynek** żywność lub pasze, w tym Przetwory rzepaku, oznakowane jako wolne od GMO.

Ustawa nie zawiera własnej definicji określenia „wprowadzający na rynek", w tym zakresie odsyłając do przepisów Rozporządzenia (WE) nr 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2002 roku *ustanawiającego ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego, powołującego Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności oraz ustanawiającego procedury w zakresie bezpieczeństwa żywności* (Dz. Urz. WE L 31 z 01.02.2002, s. 1), dalej „***Rozporządzenie nr 178/2002***".

Z kolei zgodnie z Rozporządzeniem nr 178/2002, „**wprowadzenie na rynek**" oznacza posiadanie żywności lub pasz w celu sprzedaży, z uwzględnieniem oferowania do sprzedaży lub innej formy dysponowania, bezpłatnego lub nie oraz sprzedaż, dystrybucję i inne formy dysponowania (art. 3 ust. 8 Rozporządzenia nr 178/2002). Oznacza to, że jakiekolwiek oferowanie Przetworów rzepaku do sprzedaży stanowi już wprowadzanie na rynek w rozumieniu Rozporządzenia nr 178/2002.

Krąg podmiotów *wprowadzających na rynek* w rozumieniu Ustawy (oraz Rozporządzenia nr 178/2002) jest również bardzo szeroki. Obejmuje on wszystkie podmioty handlowe uczestniczące w obrocie surowcami rolnymi. Ustawa wskazuje na takie czynności zmierzające do wprowadzenia na rynek jak: produkcja, przetwarzanie, pakowanie, konfekcjonowanie lub przechowywanie żywności lub pasz przeznaczonych do oznakowania jako wolne od GMO. Nie ulega więc wątpliwości, że przetwórca rzepaku (producent oleju, śruty, czy makuchu) odsprzedający te Przetwory rzepaku do dalszej dystrybucji lub bezpośrednio na rzecz odbiorcy końcowego zostanie uznany za wprowadzający na rynek i w konsekwencji będzie zobowiązany do stosowania przepisów Ustawy.

3 Zasady znakowania Przetworów rzepaku jako wolnych od GMO

3.1 Które produkty można znakować jako wolne od GMO?

Ustawa przewiduje, że jako wolne od GMO mogą być oznakowane:

(i) żywność pochodzenia zwierzęcego, w tym produkty pochodzenia zwierzęcego;

(ii) żywność pochodzenia roślinnego;

(iii) pasze.

Ze względu na cele niniejszego Kodeksu, jego treść koncentruje się na kwestiach związanych ze znakowaniem żywności pochodzenia roślinnego (w tym Przetworów rzepaku) oraz pasz (w tym Materiałów paszowych).

3.1.1 Znakowanie żywności pochodzenia roślinnego

Zgodnie z Ustawą, jako wolna od GMO może być oznakowana żywność pochodzenia roślinnego, zawierająca, składająca się lub wyprodukowana z organizmów, dla których istnieją odpowiedniki wpisane do rejestru żywności i paszy GMO (dalej „**Rejestr**"), jeżeli nie zawiera, nie składa się oraz nie została wyprodukowana z GMO.

Z uwagi na tematykę Kodeksu, warto wskazać, że w Rejestrze jako roślinny organizm genetycznie zmodyfikowany (GMO) obok rzepaku znajdują się kukurydza, soja, burak cukrowy i bawełna. W konsekwencji, znakowanie żywności pochodzenia roślinnego w przypadku innych roślin, które nie zostały wymienione w Rejestrze (takich jak groch, ogórki, czy pomidory), będzie traktowane jako wprowadzanie konsumentów w błąd (nieuprawnione sugerowanie, że żywność taka posiada specjalne właściwości związane z brakiem GMO). Wobec powyższego – co do zasady – w produktach pochodzenia roślinnego podlegających znakowaniu **jako wolne od GMO, zawartość GMO powinna wynosić 0%**. Z uwagi na brak technicznej możliwości potwierdzania tzw. „zerowej" zawartości GMO w żywności pochodzenia roślinnego, dopuszczono jednak pewne „progi tolerancji" dla występowania GMO.

W przypadku, gdy żywność pochodzenia roślinnego (w tym Przetwory rzepaku) zawiera, składa się lub została wyprodukowana z GMO wpisanego do Rejestru, dopuszcza się jej oznakowanie jako wolnej od GMO, jeżeli:

(i) zawartość modyfikacji genetycznej w tym GMO wynosi nie więcej niż 0,1%, **oraz**

(ii) obecność GMO w tej żywności jest przypadkowa lub nieunikniona technicznie.

Przypadkową obecność GMO należy rozumieć jako niezamierzone, losowe i niecelowe wystąpienie GMO, istniejące pomimo prawidłowego przyjęcia i stosowania przez przetwórcę rzepaku procedur zakładowych mających na celu zapobieganie obecności GMO w Przetworach rzepaku, w tym Materiale paszowym. Należy przy tym zwrócić uwagę, że w świetle przepisów Rozporządzenia nr 1829/2003 (art. 12 ust. 3, art. 24 ust. 3) podmioty gospodarcze muszą być

w stanie przedstawić dowód przekonujący właściwe organy, że podjęto odpowiednie kroki mające na celu zapobieżenie występowaniu GMO (np. odpowiednie procedury zakładowe).

Nieunikniona technicznie obecność GMO może natomiast nastąpić w szczególności w czasie transportu Przetworów rzepaku, np. w sytuacji gdy Materiały paszowe GMO i wolne od GMO są składowane w tych samych pojemnikach, co pomimo stosowania wewnętrznych procedur kontrolnych może doprowadzić do śladowego zanieczyszczenia Przetworów rzepaku GMO. W tym celu konieczne jest pozostawanie w gotowości do przedstawienia odpowiednich dowodów np. dotyczących procedur czyszczenia pojemników.

Uwaga!
Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi (dalej: **„MRiRW"**) przyjmuje, że dla śladowej obecności GMO w produkcie oznakowywanym zgodnie z Ustawą spełnione muszą być oba ww. warunki łącznie[3]. Oznacza to, że jeżeli modyfikacja genetyczna nie jest przypadkowa i dałoby się jej uniknąć, to nawet jeżeli jej obecność nie przekracza 0,1%, wówczas nie ma możliwości znakowania Przetworów rzepaku jako wolnych od GMO.

Uwaga!
Zgodnie z interpretacją MRiRW powyższe regulacje nie odnoszą się jedynie do produktu finalnego, ale również do surowca, z którego żywność pochodzenia roślinnego została wyprodukowana[4]. Przykładowo, nasiona rzepaku, w których będzie wykrywalna obecność modyfikacji genetycznej na poziomie przekraczającym 0,1% (nawet jeżeli będzie ona niższa niż 0,9%) nie mogą być użyte do tłoczenia oleju, który ma zostać oznakowany jako wolny od GMO. Reasumując, wykrycie GMO w jakimkolwiek surowcu dyskwalifikuje produkt finalny (końcowy) z możliwości zgodnego z Ustawą oznakowania tego produktu jako wolnego od GMO.

[3] Pismo z dnia 3 lipca 2020 r. znak sprawy: ID 1462361.

[4] Pismo z dnia 11 września 2020 r. znak sprawy: KS.bb.841.6.2020.

W świetle powyższych interpretacji zawartość powyżej 0,1% modyfikacji genetycznej w surowcu, składniku czy komponencie żywności (w tym Przetworów rzepaku) pozbawia producenta możliwości wykorzystania takich surowców czy składników do produkcji Przetworów rzepaku, które mają być oznakowane jako wolne od GMO. Nie ma znaczenia, czy procentowa obecność GMO dotyczy składnika żywności, czy wieloskładnikowego produktu finalnego (końcowego). W każdym przypadku, taki poziom modyfikacji genetycznej dyskwalifikuje użycie takiego składnika roślinnego do produkcji wolnej od GMO i oznakowania jako wolny od GMO produktu finalnego (końcowego).

Przykładem Przetworu rzepaku, stanowiącego żywność wieloskładnikową, jest olej rzepakowo-lniany, którego podstawowymi składnikami są olej lniany, olej rzepakowy z oliwą oraz ew. dodatki (np. olejek cytrynowy).

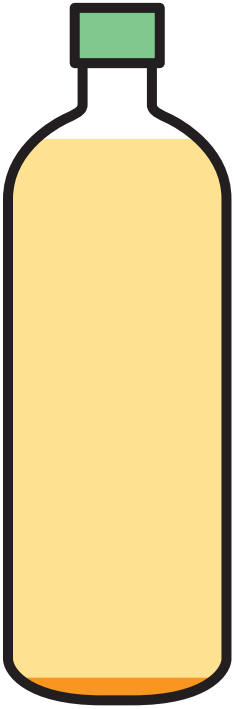
3.1.2 Znakowanie żywności wieloskładnikowej

Zgodnie z Ustawą, jeżeli żywność składa się więcej niż z jednego składnika (tzw. żywność wieloskładnikowa), można ją oznakować jako wolną od GMO, jeżeli są spełnione **łącznie** następujące warunki:

- wszystkie jej składniki pochodzenia roślinnego, które zawierają, składają się lub zostały wyprodukowane z organizmów, dla których istnieją odpowiedniki wpisane do Rejestru, spełniają warunki określone w punkcie II.3.1.1 powyżej (tj. zawartość GMO nie więcej niż 0,1% i jej przypadkowy lub nieunikniony technicznie charakter);
- wymogi ilościowe dotyczące składników są następujące: ww. składniki stanowią więcej niż 50% łącznej masy wszystkich składników w chwili ich użycia do wyprodukowania tej żywności, nie licząc masy wody użytej jako składnik do jej produkcji (zob. też wykres poniżej);
- składniki inne niż wymienione powyżej (np. nieposiadające odpowiedników wpisanych do Rejestru) nie zawierają, nie składają się oraz nie zostały wyprodukowane z GMO (zob. też wykres poniżej).

97,2%

rafinowany olej rzepakowy z pierwszego tłoczenia

więcej niż 50% (nie licząc masy wody użytej jako składnik do produkcji): konwencjonalne (niezmodyfikowane genetycznie) składniki – organizmy, dla których istnieją odpowiedniki wpisane do Rejestru

2,8%

olej lniany

mniej niż 50%: inne składniki bez GMO

(przykładowy uproszczony skład oleju rzepakowo-lnianego)[5]

Uwaga!
Zgodnie z interpretacją MRiRW[6] zawartość modyfikacji genetycznej w każdym ze składników – elementów żywności wieloskładnikowej, posiadających odpowiedniki wpisane do Rejestru, nie może przekroczyć 0,1%. **Każdy z tych składników należy rozpatrywać osobno**. Przykładowo, jeśli 51% łącznej masy wszystkich składników produktu finalnego stanowił składnik mający odpowiednik GMO – należy za 100% przyjąć masę tego produktu i ocenić zawartość

[5] Przykładowy uproszczony skład oleju rzepakowo-lnianego, zgodnie z opisem przedstawionym w Internecie, pod adresem: internetowysupermarket.pl/product-pol-77573-Optima-Omega-3-Olej-rzepakowy-z-olejem-lnianym-500-ml

[6] Pismo z dnia 3 lipca 2020 r., znak sprawy: ID 1462361.

modyfikacji genetycznej w nim. W przypadku, gdy nie przekroczy ona 0,1%, produkt będzie można oznakować jako wolny od GMO (przy założeniu, że wykazana zawartość jest przypadkowa lub nieunikniona technicznie). Jeżeli zawartość GMO dla części składników stanowiących około połowę masy produktu finalnego nie przekroczy 0,1%, to zawartość GMO w odniesieniu do całkowitej masy produktu będzie odpowiednio niższa.

Żywność może być oznakowana jako wolna od GMO, nawet jeżeli w tej żywności były zastosowane wytworzone z GMO lub za ich pomocą, niedostępne w innej formie, dodatki do żywności, substancje pomagające w przetwarzaniu, środki aromatyzujące lub enzymy spożywcze.

3.1.3 Przekroczenie progu 0,1% a obowiązek etykietowania

Tak jak wskazano powyżej, jeżeli żywność pochodzenia roślinnego zawiera, składa się lub została wyprodukowana z GMO, dopuszcza się jej oznakowanie jako wolnej od GMO, jeżeli:

(i) zawartość modyfikacji genetycznej w tym GMO wynosi nie więcej niż 0,1%, **oraz**

(ii) obecność GMO w tej żywności jest przypadkowa lub nieunikniona technicznie.

Powstaje zatem pytanie, jak klasyfikować żywność pochodzenia roślinnego, w której zawartość GMO jest wyższa niż 0,1%, jednakże obecność GMO w tej żywność nie jest przypadkowa lub nieunikniona technicznie.

Częściowo odpowiedzi w tym zakresie dostarczają przepisy Rozporządzenia (WE) nr 1829/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 września 2003 r. w sprawie genetycznie zmodyfikowanej żywności i paszy („**Rozporządzenie nr 1829/2003**"), wskazujące, że obowiązkiem etykietowania pod kątem obecności GMO (oznaczania, iż dany produkt zawiera, składa się z GMO lub został wyprodukowany bądź zawiera składniki wyprodukowane z GMO) objęte są środki spożywcze zawierające materiał zawierający, składający się lub wyprodukowany z GMO w części większej niż 0,9 % ze składników żywności rozpatrywanych odrębnie, lub żywność zawierająca jeden składnik, z zastrzeżeniem, że jego wy-

stępowanie nie jest przypadkowe lub nieuniknione technicznie. Warto przy tym wskazać, że jako środek spożywczy na gruncie Rozporządzenia nr 1829/2003 należy rozumieć (w związku z odesłaniem do przepisów Rozporządzenia nr 178/2002) także żywność pochodzenia roślinnego.

W przypadku zatem, gdy w żywności pochodzenia roślinnego występuje GMO w części przewyższającej 0,9% lub w części co prawda nie większej niż 0,9%, jednak występowanie GMO nie jest przypadkowe lub nieuniknione, **żywność taka podlega obowiązkowi etykietowania jako zawierająca GMO**.

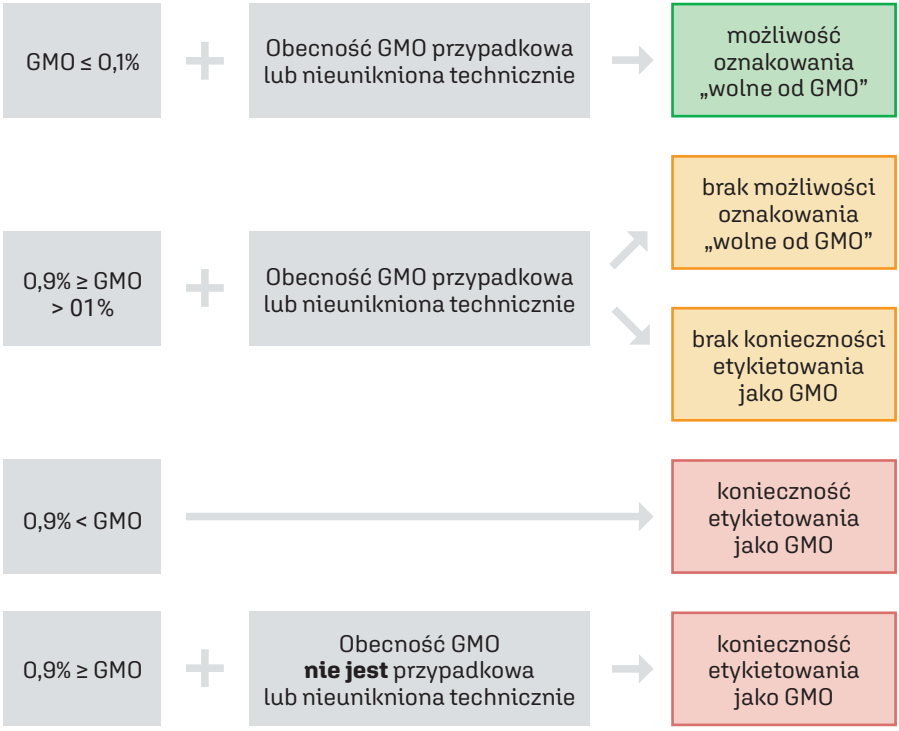
Wreszcie, warto zastanowić się nad kwestią znakowania żywności pochodzenia roślinnego (w tym Przetworów rzepaku) zawierającej materiał zawierający, składający się lub wyprodukowany z GMO w części nie większej niż 0,9% składników żywności rozpatrywanych odrębnie lub żywności zawierającej jeden składnik z zastrzeżeniem, że jego występowanie jest przypadkowe lub nieuniknione technicznie. W grę mogą bowiem wchodzić sytuacje, gdzie zawartość GMO w żywności (w tym Przetworach rzepaku) przekroczy ustawowy próg 0,1%, niemniej nie przekroczy on 0,9% a obecność składników GMO jest przypadkowa lub nieunikniona technicznie.

Uwaga!
W ocenie MRiRW[7], w przypadku nasion rzepaku, w których przypadkowa lub nieunikniona technicznie zawartość GMO nie przekracza poziomu 0,9%, choć co prawda nie zostaną one oznakowane jako GMO, to taka obecność GMO nie oznacza automatycznie spełnienia wymogów Ustawy. Zawartość GMO może w nich przykładowo wynosić 0,8%, czego Ustawa nie dopuszcza. Zawartość GMO w produkcie (w tym Przetworach rzepaku) czy surowcu użytym do jego produkcji, w zakresie pomiędzy 0,1% a 0,9%, oraz – co oczywiste – powyżej 0,9%, wyklucza możliwość znakowania takiego produktu lub surowca jako wolnych od GMO. Oznacza to, że wykrycie GMO w żywności (w tym Przetworach rzepaku) co do zasady dyskwalifikuje możliwość oznakowania tej żywności jako wolnej od GMO.

[7] Pismo do PSPO z dnia 11 września 2020 r., znak sprawy: KS.bb.841.6.2020.

Zatem, jeżeli w żywności pochodzenia roślinnego (w tym w Przetworach rzepaku) występuje GMO na poziomie wyższym od 0,1% jednak nie wyższym niż 0,9% oraz jednocześnie jeśli obecność w tej żywności GMO jest przypadkowa lub technicznie nieunikniona, taka żywność, choć nie podlega obowiązkowi etykietowania jako zawierająca GMO, nie może być jednakże oznakowana jako wolna od GMO.

Powyższe zależności mogą być zilustrowane w następujący sposób:

3.1.4 Znakowanie Materiałów paszowych

Ustawa przewiduje, że jako wolna od GMO może być oznakowana pasza, która zawiera, składa się lub została wyprodukowana z organizmów, dla których istnieją odpowiedniki wpisane do Rejestru, jeżeli pasza ta nie zawiera, nie składa się lub nie została wyprodukowana z GMO, nawet jeżeli w tej paszy były zastosowane wytworzone z GMO lub za ich pomocą dodatki paszowe lub pomoce

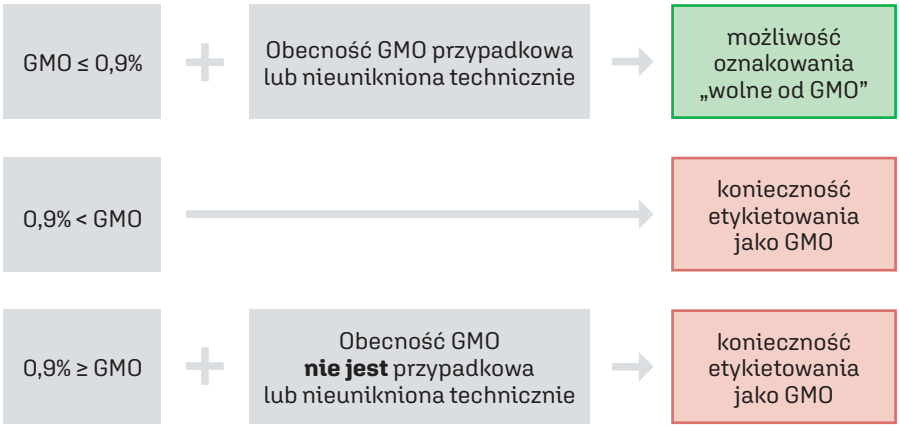
przetwórcze (np. surowce białkowe, aminokwasy, substancje aromatyczne), a także niedostępne w innej formie Materiały paszowe.

Oznacza to, że co do zasady, w Materiałach paszowych podlegających znakowaniu jako wolne od GMO (analogicznie jak w żywności pochodzenia roślinnego) zawartość GMO powinna wynosić 0%. Z uwagi jednak na brak technicznej możliwości potwierdzenia tzw. „zerowej" zawartości GMO w paszach, dopuszczono pewien „próg tolerancji" dla występowania GMO.

W przypadku gdy Materiał paszowy zawiera, składa się lub został wyprodukowany z GMO wpisanego do Rejestru, jego oznakowanie jako wolnego od GMO jest możliwe, jeżeli (i) jest on paszą w rozumieniu Rozporządzenia nr 1829/2003, tzn. paszą zawierającą Materiał zawierający, składający się lub wyprodukowany z GMO w części nie większej niż 0,9% paszy i każdej paszy, z której się składa, (ii) z zastrzeżeniem, że występowanie GMO jest przypadkowe lub nieuniknione technicznie.

Natomiast jeżeli Materiał paszowy zawiera, składa się lub został wyprodukowany z GMO wpisanego do Rejestru, jest paszą zawierającą Materiał zawierający, składający się lub wyprodukowany z GMO w części większej niż 0,9% paszy i każdej paszy, z której się składa, bądź z części nie większej niż 0,9%, ale obecność GMO nie jest przypadkowa lub nieunikniona technicznie, taki Materiał paszowy **podlega obowiązkowi etykietowania jako zawierająca GMO**.

Powyższe rozważania mogą być zilustrowane w następujący sposób:

3.1.5 Co w przypadku Przetworów rzepaku produkowanych na rynki innych państw?

Warto zauważyć, że wymogów Ustawy nie stosuje się do żywności (w tym żywności pochodzenia roślinnego) i pasz:

(i) wyprodukowanych lub wprowadzonych do obrotu w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej zgodnie z prawem tego państwa;

(ii) wyprodukowanych w państwie członkowskim Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA), będącym stroną umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym (Islandia, Liechtenstein, Norwegia) albo wyprodukowanych lub wprowadzonych do obrotu w Republice Turcji, zgodnie z prawem tych państw, w zakresie, w jakim korzystają ze swobody przepływu towarów na podstawie umów zawartych z Unią Europejską.

Oznacza to, że przedsiębiorca wprowadzający Przetwory rzepaku **na rynek inny niż polski**, jako wprowadzający ww. produkty w innym państwie (w tym państwie członkowskim Unii Europejskiej) co do zasady nie ma obowiązku stosowania przepisów Ustawy, w tym w zakresie sposobu znakowania produktów jako wolnych od GMO.

Uwaga!
Brak obowiązku stosowania Ustawy nie oznacza dowolności znakowania produktów jako wolne od GMO. W tym zakresie zastosowanie znajdą przepisy państwa eksportu, które mogą znacznie różnić się od przepisów krajowych. Przykładowo, jeżeli przetwórca rzepaku planuje wprowadzać produkowane towary na rynek niemiecki, należy bezwzględnie zapoznać się ze stosownymi przepisami prawa niemieckiego. Dodatkowo, w każdym przypadku należy mieć na uwadze unijny nakaz znakowania (etykietowania) produktów z zawartością GMO na poziomie powyżej 0,9%.

Odrębnego rozważenia wymaga natomiast sytuacja, gdy przetwórca rzepaku sprowadza żywność, Materiały paszowe lub nasiona rzepaku z innych krajów (innego państwa członkowskiego UE lub spoza UE). Co prawda Ustawę

stosuje się do podmiotów „wprowadzających na rynek" (art. 1 pkt 2) Ustawy) co mogłoby sugerować, że każdy podmiot wprowadzający żywność lub pasze na rynek polski (bez względu na państwo pochodzenia) ma obowiązek stosowania przepisów Ustawy. Należy jednak mieć na uwadze, że zgodnie z art. 2 Ustawy, jej przepisów nie stosuje się do żywności i pasz (i) wyprodukowanych lub wprowadzonych do obrotu w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej oraz (ii) wyprodukowanych w państwie które jest stroną EFTA lub w Republice Turcji.

Mając na uwadze, że przepisy unijne w zakresie oznakowania produktów jako wolnych od GMO nie zostały zharmonizowane na poziomie unijnym, przepis art. 2 Ustawy należy interpretować jako uznający na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej produkty pochodzące z innych państw członkowskich lub regionów UE, gdzie ustanowiono programy lub przepisy odnoszące się do braku modyfikacji genetycznych. Celem jest brak ograniczania dostępności dla konsumentów tego rodzaju produktów pochodzących z tych państw lub regionów[8]. Żywność lub Materiały paszowe pochodzące z tych państw (np. nasiona, olej rzepakowy), oznakowane jako wolne od GMO zgodnie z przepisami państwa pochodzenia, mogą zatem zostać wprowadzone na rynek polski bez ingerencji w oznakowanie nadane im za granicą, przy czym zaleca się pobranie od dostawcy oświadczeń potwierdzających, że oznakowanie zostało dokonane zgodnie z przepisami państwa pochodzenia. Powyższe nie uchyla jednocześnie obowiązku stosowania Ustawy w razie dalszego przetworzenia żywności lub Materiałów paszowych sprowadzonych z innych państw UE i oznakowania produktów finalnych oznakowaniem zgodnym z Ustawą. Np. w przypadku nabycia nasion rzepaku oznakowanych jako wolne od GMO, przetwórca wytwarzający z nich w Polsce śrutę lub makuch przeznaczone do znakowania jako wolne od GMO zgodnie z Ustawą będzie zobowiązany do spełnienia wymogów Ustawy. W przypadku nabycia nasion rzepaku pochodzących z innego państwa członkowskiego UE, przetwórca zobowiązany jest do przeprowadzenia we własnym zakresie badań laboratoryjnych w akredytowanych laboratoriach bądź uzyskania dokumentacji od zbywcy nasion (pod warunkiem, że uprzednie badania wykonane zostały w akredytowanym laboratorium zgodnie z normą ISO 17025).

W razie zakupu od podmiotu z państwa członkowskiego UE oleju, ze względu na brak możliwości wykrycia GMO w oleju w badaniach laboratoryjnych, ko-

[8] Por. uzasadnienie do projektu Ustawy, druk sejmowy nr 3262.

nieczne będzie uzyskanie od dostawcy wyników badań laboratoryjnych nasion rzepaku użytych do produkcji oleju, przeprowadzonych w laboratoriach akredytowanych zgodnie z normą ISO 17025.

Natomiast w odniesieniu do żywności lub Materiałów paszowych sprowadzanych z państw innych niż wskazane w art. 2 Ustawy (np. Białoruś, Rosja) przepisy Ustawy znajdą pełne zastosowanie. Oznacza to, że w np. przypadku przeznaczonej do odsprzedaży śruty rzepakowej, nabytej od dostawcy z siedzibą na Białorusi, oznakowanej jako wolna od GMO zgodnie z przepisami białoruskimi, w celu jej wprowadzenia do obrotu jako wolnej od GMO na terytorium Polski, konieczne będzie spełnienie wymogów Ustawy. Nie będzie zatem możliwości odsprzedaży na terytorium Polski produktów oznakowanych jako wolne od GMO zgodnie z przepisami białoruskimi w przypadku, gdy nie będą spełnione wymogi Ustawy.

3.2 W jaki sposób można znakować Przetwory rzepaku jako wolne od GMO ?

Zgodnie z Ustawą, oznakowanie żywności i pasz jako wolnych od GMO jest dobrowolne. Oznacza to, że przetwórca rzepaku może wprowadzać na rynek żywność lub Materiały paszowe bez GMO również bez deklarowania tejże właściwości w oznaczeniach produktu.

Oznakowanie żywności i pasz (w tym Przetworów rzepaku) jako wolnych od GMO polega na umieszczaniu:

(i) na opakowaniu lub etykiecie – znaku graficznego, o którym mowa w Rozporządzeniu MRiRW (dalej: „**Znak graficzny**");

(ii) w dokumentacji towarzyszącej żywności lub paszy (np. świadectwie jakości) – określenia:

- **„bez GMO"** – w przypadku żywności pochodzenia roślinnego i żywności składającej się więcej niż z jednego składnika, w skład której nie wchodzi produkt pochodzenia zwierzęcego, oraz Materiałów paszowych,
- **„wyprodukowane bez stosowania GMO"** – w przypadku produktów pochodzenia zwierzęcego i żywności składającej się więcej niż z jednego składnika, w skład której wchodzi produkt pochodzenia zwierzęcego.

W przypadku opakowania lub etykiety, Znakowi graficznemu mogą towarzyszyć określenia:

- **„bez GMO"** – w przypadku żywności pochodzenia roślinnego i żywności składającej się więcej niż z jednego składnika, w skład której nie wchodzi produkt pochodzenia zwierzęcego, oraz Materiałów paszowych;
- **„wyprodukowane bez stosowania GMO"** – w przypadku produktów pochodzenia zwierzęcego i żywności składającej się więcej niż z jednego składnika, w skład której wchodzi produkt pochodzenia zwierzęcego.

Opis i wzory Znaków graficznych, które można stosować w celu oznakowania produktów jako wolnych od GMO zostały zawarte w Rozporządzeniu MRiRW.

Wzory Znaków graficznych stanowią również Załącznik nr 2 do niniejszego Kodeksu.

3.2.1 Stosowanie wyłącznie oznakowania graficznego lub słownego

Nie budzi wątpliwości, że podstawowym oznakowaniem na opakowaniu lub etykiecie produktów (w tym Przetworów rzepaku) jest Znak graficzny. Dalszą formą oznakowania Przetworów rzepaku jako wolne od GMO jest użycie określeń słownych („bez GMO" lub „wyprodukowane bez stosowania GMO").

Zgodnie z interpretacją przyjętą przez MRiRW, przetwórca rzepaku znakujący wytworzone lub sprzedawane przez siebie Przetwory rzepaku jako wolne od GMO musi stosować obie formy oznakowania (zarówno Znak graficzny jak i oznaczenia słowne).

W konsekwencji, zalecane jest przyjęcie, że konieczne jest kumulatywne używanie zarówno Znaku graficznego, jak i oznaczeń słownych[9].

W ocenie MRiRW przystąpienie do programu znakowania pociąga za sobą również obowiązek stosowania wszystkich przepisów Ustawy (w szczególności prowadzenia badań laboratoryjnych na obecność GMO)[10].

3.2.2 Nieprawidłowe praktyki w zakresie znakowania

Kwestią oczywistą jest zakaz znakowania jako wolne od GMO Przetworów rzepaku, które nie spełniają warunków takiego znakowania, np. w przypadku za-

---

[9] Pismo Ministerstwa Rolnictwa do PSPO z dnia 11 stycznia 2021 roku, znak: KS.bb.841.9.2020

[10] Pismo Ministerstwa Rolnictwa do PSPO z dnia 28 grudnia 2020 roku.

wartości GMO w żywności powyżej 0,1% lub w przypadku, gdy obecność GMO w takich przetworach nie jest przypadkowa lub nieunikniona technicznie.

Niedopuszczalne jest również wprowadzanie jakichkolwiek zmian w szacie Znaku graficznego jak również praktyki polegające na łączeniu Znaku graficznego z własnymi oznaczeniami danego producenta (znakami towarowymi) lub innymi oznaczeniami używanymi przez producenta (np. znak jakości, oznakowanie „produkt polski”) np. w taki sposób, że będą one stanowiły jedno oznaczenie i rozróżnienie tych oznaczeń będzie utrudnione. Nie ulega natomiast wątpliwości, że możliwe jest umieszczanie Znaku graficznego i innych dopuszczalnych oznaczeń (znaków towarowych, znaku jakości) na tym samym opakowaniu.

Przykłady oznaczeń graficznych niezgodnych z Ustawą są wskazane w Załączniku nr 3 do Kodeksu.

Pojawia się natomiast wątpliwość, czy można:

(i) stosować na etykiecie lub w dokumentacji towarzyszącej innych niż wskazane w Ustawie oznaczeń słownych (np. „GMO poniżej 0,1%” „non-GMO”, lub inne określenia opisowe);

(ii) w umowach zawieranych z odbiorcami / klientami (a zatem w dokumentach innych, niż kierowane do konsumenta) umieszczać oświadczenia odnoszące się do braku GMO w produkcie,

w sytuacji, gdy dany przedsiębiorca nie zdecydował się na używanie oznakowania wprowadzonego przez Ustawę.

Uwaga!
Ustawa wprowadza zamknięty katalog oznaczeń, które można używać w celu potwierdzenia braku GMO w żywności lub w paszach (w tym Przetworach rzepaku). Ograniczenie możliwych oznaczeń jest zabiegiem celowym, mającym na względzie ujednolicenie praktyk w zakresie znakowania odnoszącego się do braku GMO. **Stąd, należy używać jedynie określeń dopuszczonych przez Ustawę. Jednocześnie, takie użycie będzie implikowało obowiązek stosowania wymogów ustawowych (w tym w zakresie badań laboratoryjnych czy procedur zakładowych.**

Natomiast inna sytuacja może wystąpić w przypadku obrotu profesjonalnego i kwestii deklaracji, jakie mogą znaleźć się w umowach między kontrahentami. Umowy zawierane z odbiorcami nie stanowią dokumentów czy informacji kierowanych do konsumentów. Istnieją zatem argumenty przemawiające za uznaniem, że samo oświadczenie w umowie informujące o braku statusu GMO, np. z uwagi na zawartość ilościową poniżej 0,9% (w sytuacji, gdy na towarze, etykiecie ani w dokumentacji towarzyszącej nie pojawia się oznakowanie, o którym mowa w Ustawie) nie powinno pociągać za sobą konieczności stosowania wszystkich obowiązków ujętych w Ustawie związanych ze znakowaniem „wolne od GMO". Poszczególni odbiorcy mogą bowiem wymagać by opis przedmiotu umowy dotykał kwestii ewentualnej klasyfikacji żywności jako GMO. Również w ocenie MRiRW, umowy, jako dokumenty o charakterze ogólnym, niepowiązane bezpośrednio z identyfikacją konkretnego artykułu żywnościowego ani Materiału paszowego, nie stanowią dokumentu objętego definicją etykietowania[11] (tj. nie są etykietą, na której należy umieszczać oznakowanie). W konsekwencji, możliwe jest umieszczanie w treści umów określeń odnoszących się do braku statusu GMO, o ile nie wprowadzają w błąd i są bezpośrednio powiązane z konkretną partią Produktu. Dopuszczalne zatem jest ujęcie w umowach z odbiorcami (klientami), informacji, że konkretny produkt nie zawiera GMO. Takie informacje mogą zostać ujęte np. w postaci oświadczenia zakładu zawartego w treści umowy (np. przetwórca rzepaku *„potwierdza, że produkt X nie zawiera GMO"* lub *„potwierdza, że produkt X jest wolny od GMO"*). Zaleca się, aby ww. oświadczenia były w miarę możliwości zawarte w treści umowy lub zamówienia (tak, aby nie powodować wątpliwości, że nie zostały one ujęte w dokumentacji towarzyszącej, która podlega rygorom Ustawy).

Uwaga!
W ocenie MRiRW, z uwagi m.in. na niebezpieczeństwo wprowadzenia konsumentów w błąd, niewłaściwe (choć jednocześnie niezabronione przez konkretny przepis prawa) jest oznakowanie **nieodnoszące się bezpośrednio do braku GMO** (np. „zawartość GMO poniżej 0,9%", „zawartość GMO w przedziale 0,1 do 0,9%" „nie podlega przepisom Rozporządzenia nr 1829/2003", „nie podlega przepisom znakowania

[11] Pismo Ministerstwa Rolnictwa do PSPO z dnia 28 grudnia 2020 roku, znak: KS.bb.841.9.

jako GMO"). MRiRW nie wyklucza jednak, że takie oznaczenia mogą pojawiać się w praktyce w przypadku indywidualnie przygotowywanej dokumentacji czy treści umowy z określonymi klientami – przedsiębiorcami (w szczególności ze względu na wymogi sieci handlowych). W takim wypadku, zgodnie z interpretacją MRiRW producent, który decyduje się umieścić takie informacje, powinien też na potrzeby kontroli posiadać dokumentację, która potwierdza takie deklaracje. Jednocześnie należy zwrócić uwagę, aby określenia te nie sugerowały w żaden sposób braku GMO, bowiem umieszczanie sformułowań odnoszących się do braku GMO stanowić będzie naruszenie Ustawy[12].

3.3 Gdzie umieszczać oznakowanie?

Zgodnie z Ustawą, oznakowanie „bez GMO" lub „wyprodukowane bez stosowania GMO" powinno zostać umieszczone:

(i) w przypadku Znaku graficznego – na opakowaniu lub etykiecie,

(ii) w przypadku oznaczenia słownego – w dokumentacji towarzyszącej żywności lub paszy, w tym Przetworom rzepaku.

Dodatkowo, w przypadku żywności i paszy przeznaczonej dla zwierząt domowych, sprzedawanych luzem, w tym pakowanych na życzenie konsumenta w miejscu sprzedaży, wystarczające jest umieszczenie oznakowania jako wolnych od GMO na wywieszce dotyczącej tych produktów.

W przypadku wieloskładnikowych Przetworów rzepaku określenia „bez GMO" lub „wyprodukowane bez stosowania GMO", niezależnie od oznakowania na opakowaniu lub etykiecie, należy stosować w wykazie składników, w odniesieniu do poszczególnych składników. Taki sposób oznakowania nie będzie miał wpływu na podstawowe oznakowanie produktu tj. z użyciem znaku graficznego i określeń „bez GMO" lub „wyprodukowane bez stosowania GMO".

W przypadku żywności wieloskładnikowej pochodzenia roślinnego, która nie spełnia warunku Ustawy odnoszącego się do minimalnej (więcej niż 50%)

[12] Pismo Ministerstwa Rolnictwa do PSPO z dnia 11 stycznia 2021 roku, znak: KS.bb.841.9.2020

masy składników posiadających odpowiedniki GMO, określenia „bez GMO" lub „wyprodukowane bez stosowania GMO" na opakowaniu lub etykiecie w wykazie składników (w odniesieniu do każdego ze składników) mogą być umieszczone w odniesieniu do tych składników, które spełniają wymogi Ustawy w zakresie:

(i) ogólnych warunków oznakowania żywności jako wolnej od GMO (tak jakby była to żywność jednoskładnikowa – zob. punkt II.3.1.1 powyżej);

(ii) progu zawartości modyfikacji genetycznej w GMO (0,1%) oraz nieuniknionej lub przypadkowej obecności modyfikacji genetycznej.

Uwaga!
Istotna jest również kwestia obowiązku stosowania Znaku graficznego w przypadku Materiałów paszowych pochodzenia roślinnego, sprzedawanych luzem (w niezabezpieczonym pojemniku), bez etykiety. Ustawa odnosi się bowiem do obowiązku stosowania Znaku graficznego „na opakowaniu lub etykiecie", które jednak w przypadku materiałów sprzedawanych luzem nie występują. **W ocenie MRiRW, w przypadku gdy podmiot decyduje się na wprowadzanie do obrotu paszy nieopakowanej (luzem), bez etykiety, nie ma on obowiązku umieszczania Znaku graficznego w dokumentacji towarzyszącej**[13].

3.3.1 Jakie obowiązki wiążą się ze znakowaniem „bez GMO"?

Chociaż stosowanie oznakowania „bez GMO" jest dobrowolne, w przypadku jego używania Ustawa nakłada na przedsiębiorcę (wprowadzającego na rynek) szereg obowiązków.

Ustawa zobowiązuje podmioty wprowadzające na rynek[14] produkty oznakowane jako wolne od GMO, (a zatem również przetwórców rzepaku dokonujących sprzedaży oleju rzepakowego, śruty czy makuchu) do:

---

[13] Pismo do PSPO znak: KS.bb.841.7.2020.

[14] W szczególności, Ustawa odnosi się do podmiotów: (i) w zakresie żywności pochodzenia roślinnego – produkujących, przetwarzających, konfekcjonujących lub przechowujących nieopakowaną żywność pochodzenia roślinnego przeznaczoną do oznakowania jako wolna od GMO i wprowadzających ją na rynek; (ii) w zakresie pasz – produkujących, przetwarzających, pakujących lub przechowujących nieopakowaną paszę przeznaczoną do oznakowania jako wolna od GMO.

(i) prowadzenia badań laboratoryjnych na obecność modyfikacji genetycznych w żywności lub paszach (tu: Przetworach rzepaku);

(ii) posiadania przez okres **dwóch lat od wprowadzenia na rynek** dokumentów:

- pozwalających na weryfikację, czy dany produkt (tu: Przetwór rzepaku) spełnia warunki określone w Ustawie (w szczególności co do zawartości GMO);
- obejmujących wyniki badań laboratoryjnych na obecność modyfikacji genetycznych;
- określających procedury opracowane na podstawie analizy ryzyka (analizy zagrożenia wystąpienia modyfikacji genetycznych), wskazujące częstotliwość pobierania próbek, w celu potwierdzenia spełnienia wymogów ustawowych.

Powyższe obowiązki dotyczą zarówno żywności rozumianej jako produkt końcowy (np. olej rzepakowy), jak również każdego składnika żywności użytego do jej produkcji.

Ustawa w pewnych przypadkach zwalnia wprowadzających na rynek od prowadzenia samych badań laboratoryjnych na obecność modyfikacji genetycznych w żywności lub paszach[15].

W uproszczeniu, zwolnienie dotyczy przypadków, gdy:

(i) w wyniku przetworzenia Produktu lub Surowca nie jest możliwe wykrycie obecności modyfikacji genetycznej (jako przykład podawany jest m.in. olej, w którym w wyniku rafinacji trudno będzie zidentyfikować taką modyfikację)[16];

(ii) Produkt lub Surowiec został pozyskany z roślin wyprodukowanych z materiału siewnego odmian gatunków roślin uprawnych niezmodyfikowanych genetycznie (w takim przypadku gwarancję czystości odmianowej daje etykieta materiału siewnego)[17];

---

15 Przy czym oczywiście przepis ten nie zwalnia z obowiązku przeprowadzenia badań laboratoryjnych wymaganych na podstawie innych właściwych przepisów.

16 Por. uzasadnienie do projektu Ustawy, druk sejmowy nr 3262. Jako inny przykład kwalifikujący się do tej kategorii wyjątków wskazuje się cukier. Analogiczne stanowisko zajęło Ministerstwo Rolnictwa w piśmie do PSPO z dnia 11 września 2020 roku, znak sprawy KS.bb.841.6.2020.

17 Analogiczne stanowisko zajęło Ministerstwo Rolnictwa w piśmie do PSPO z dnia 11 września 2020 roku, znak sprawy KS.bb.841.6.2020.

(iii) przeprowadzona analiza ryzyka wykaże, że nie ma ryzyka wystąpienia w danym Produkcie modyfikacji (taka sytuacja może wystąpić m.in. w odniesieniu do zbóż takich jak owies czy żyto);

(iv) Surowiec lub Produkt został oznakowany jako wolny od GMO i będzie użyty do dalszej produkcji (w takiej sytuacji producent może bazować na stosownych informacjach/ oświadczeniach zawartych w dokumentach przewozowych otrzymanych od dostawcy, tj. nie musi przeprowadzać samodzielnie badań laboratoryjnych w celu odsprzedaży takiego Surowca lub Produktu);

(v) żywność lub pasza jest przeznaczona dla zwierząt domowych (np. pies, kot, chomik) oraz jest sprzedawana luzem w ramach obrotu detalicznego.

Uwaga!
Zgodnie z interpretacją MRiRW, w przypadku, gdy producent oleju rzepakowego będzie tłoczyć ten olej z nasion uzyskanych od dostawcy, może zwolnić się z obowiązku przeprowadzenia badań laboratoryjnych samodzielnie, jednakże w takiej sytuacji powinien żądać od dostawcy potwierdzenia, w postaci świadectwa laboratoryjnego, że w nasionach nie ma domieszek modyfikacji genetycznych na poziomie przekraczającym 0,1% oraz że ich ewentualna obecność jest przypadkowa lub nieunikniona technicznie.

W razie, gdy dostarczone przez dostawcę nasiona pochodzą z upraw założonych z kwalifikowanego materiału siewnego, nie ma konieczności prowadzenia badań laboratoryjnych, jeśli producent uzyska od dostawcy dokumenty potwierdzające źródło pochodzenia nasion (etykieta kwalifikowanego materiału siewnego). Najbezpieczniejszym rozwiązaniem w tym zakresie jest pobranie od dostawcy kopii etykiety kwalifikowanego materiału siewnego oraz późniejsze jej przechowywanie/ archiwizowanie na wypadek ewentualnej kontroli. Alternatywnie, w razie gdy nie ma możliwości uzyskania ww. kopii, można próbować ograniczyć się do przedłożenia dowodu zakupu (umowy, zamówienia, faktury) potwierdzającego,

że został nabyty materiał siewny konkretnej odmiany (przy czym na tym etapie nie można wykluczyć zakwestionowania takiej dokumentacji jako niewystarczającej).

Natomiast w sytuacji, gdy producent będzie dokonywał jedynie rafinacji oleju, nie mając dostępu do nasion, nie jest on zobowiązany do prowadzenia badań laboratoryjnych jeżeli:

- uzyska od dostawcy oleju wyniki badań laboratoryjnych potwierdzające, że w nasionach nie ma domieszek modyfikacji genetycznych, a w razie ich występowania, że poziom ten nie przekracza 0,1% oraz ich obecność jest przypadkowa lub nieunikniona technicznie, lub;

- uzyska od dostawcy oleju potwierdzenie, że olej został wytłoczony z nasion, dla których dostępne są etykiety kwalifikowanego materiału siewnego.

Powyższe reguły znajdą również odpowiednie zastosowanie, gdy nasiona/olej dostarczane są nie bezpośrednio przez rolnika, tylko przez pośredników skupujących nasiona/olej od dostawców.

3.3.2 Oznakowanie Przetworów rzepaku oraz pasz jako GMO

Tak jak wskazano w punktach II.3.1.3 oraz II.3.1.4 powyżej, w przypadkach określonych w przepisach Rozporządzenia nr 1829/2003, Przetwory rzepaku powinny być etykietowane (oznakowane) jako GMO. Poniżej przedstawione są podstawowe zasady takiego etykietowania.

3.3.2.1 Oznakowanie żywności pochodzenia roślinnego stanowiącej Przetwory rzepaku jako GMO

Zgodnie z Rozporządzeniem nr 1829/2003, obowiązkiem etykietowania (oznaczania, iż dany produkt zawiera lub składa się z GMO bądź został wyprodukowany lub zawiera składniki wyprodukowane z GMO) objęta jest żywność po-

chodzenia roślinnego (w tym Przetwory rzepaku), zawierająca materiał, który zawiera, składa się lub jest wyprodukowany z GMO w części większej niż 0,9% składników żywności rozpatrywanych odrębnie, lub żywności zawierającej jeden składnik, lub gdy zawiera nie więcej niż 0,9% GMO, ale występowanie składników GMO nie jest przypadkowe lub nieuniknione technicznie. Szczegółowe zasady znakowania żywności pochodzenia roślinnego (w tym Przetworów rzepaku) jako zawierającej GMO reguluje Rozporządzenie nr 1829/2003.

3.3.2.2 Oznakowanie Materiałów paszowych stanowiących Przetwory rzepaku jako GMO

Zgodnie z Rozporządzeniem nr 1829/2003, w sytuacji, gdy pasza zawiera, składa się lub została wyprodukowana z GMO wpisanego do Rejestru, jest paszą zawierającą materiał, który zawiera, składa się lub jest wyprodukowany z GMO w części większej niż 0,9% paszy i każdej paszy, z której się składa, bądź w części nie większej niż 0,9%, ale obecność GMO nie jest przypadkowa lub nieunikniona technicznie, taka pasza podlega obowiązkowi etykietowania jako zawierająca GMO. Szczegółowe zasady znakowania paszy (w tym Materiałów paszowych) jako zawierającej GMO reguluje Rozporządzenie nr 1829/2003.

3.3.3 Jakie są konsekwencje naruszenia Ustawy ?

Zaniechanie zastosowania się do wymogów Ustawy, w szczególności znakowanie produktów jako wolnych od GMO w sytuacji przekroczenia progu 0,1% czy brak przeprowadzania badań laboratoryjnych w sytuacji, gdy jest to obowiązkowe, grozi surowymi karami pieniężnymi, nakładanymi przez organy kontroli (IJHARS lub Inspekcję Weterynaryjną).

Więcej w tym zakresie w punktach V.3.12 i V.4.7 poniżej.

III

WYTYCZNE DOTYCZĄCE PROCEDUR ZAKŁADOWYCH

1 Właściwe przepisy. Wstęp

Źródłem obowiązku posiadania przez przetwórców rzepaku wprowadzających na rynek produkty oznakowane jako wolne od GMO procedury odnoszącej się do znakowania Przetworów rzepaku, w tym Materiałów paszowych, jako wolnych od GMO, w tym dotyczącej kontroli Produktu lub Surowca (dalej „**Procedury zakładowe**" lub „**Procedura zakładowa**") jest Ustawa.

O powyższych obowiązkach szerzej mowa w punkcie II.3.3.1 powyżej.

W dalszej części Kodeksu przedstawione są wytyczne w zakresie Procedur zakładowych. Wypracowanie szczegółowej treści indywidualnych Procedur zakładowych przeznaczonych dla konkretnego zakładu leży w gestii osób zarządzających zakładem produkcyjnym lub przetwórczym. Poniższe wytyczne nie odnoszą się do treści pozostałych elementów procedur i dokumentacji, które powinien posiadać zakład spożywczy, wynikających z przepisów odrębnych (np. procedury *Hazard Analysis Critical Control Points*, dalej: „**HACCP**"). Procedura zakładowa może stanowić załącznik do takich dokumentów lub zostać wprowadzona jako odrębny dokument.

2 Ogólne zasady wdrożenia i funkcjonowania Procedury zakładowej

Zalecane jest wprowadzenie i ogłoszenie Procedury zakładowej w sposób spójny z polityką przyjętą w danej organizacji (np. jako załącznik do uchwały zarządu spółki implementującej Procedurę zakładową).

Procedura zakładowa powinna zostać udostępniona wszystkim pracownikom zakładu. Zalecane jest przeprowadzenie co najmniej jednego szkolenia dla pracowników w zakresie treści Procedury zakładowej.

Kierownictwo zakładu powinno zapewnić zasoby ludzkie i środki finansowe konieczne do przestrzegania postanowień Procedury zakładowej.

Wskazane jest zapewnienie regularnych przeglądów i aktualizacji Procedury zakładowej. Zaleca się przeprowadzanie przeglądów nie rzadziej niż jeden raz w roku.

Procedura zakładowa powinna określać osobę (osoby) odpowiedzialne za jej realizację i ewentualne aktualizacje oraz za przestrzeganie wymogów Ustawy.

3 Treść Procedury zakładowej

Zalecane jest uwzględnienie w Procedurze zakładowej w szczególności kwestii dotyczących:

(i) sposobu znakowania Surowca i Produktu jako wolnych od GMO;
(ii) ogólnych wymogów i wytycznych w zakresie analizy ryzyka;
(iii) ogólnych wymogów w zakresie badań Surowca lub Produktu;
(iv) wytycznych dotyczących przechowywania próbek Surowca i Produktu;
(v) okresu przechowywania dokumentacji uzasadniającej znakowanie Przetworów rzepaku jako wolnych od GMO;
(vi) ogólnych wymogów w zakresie reklamacji produktu niezgodnego z Ustawą;
(vii) wymogów dotyczących obrotu (handlu) Surowcem i Produktami;
(viii) wymogów w zakresie zarządzania dostawcami, w tym wzorów umów zawieranych z dostawcami oraz oświadczeń pobieranych od dostawców;
(ix) wymogów dotyczących magazynowania Surowca i Produktu;
(x) wymogów dotyczących transportu Surowca i Produktu.

Wskazówki odnoszące się do treści każdego z tych punktów są zawarte poniżej.

3.1 Sposób znakowania Surowca i Produktu jako wolnych od GMO

Warto, aby Procedura zakładowa precyzyjnie wskazywała, w którym miejscu na Produkcie czy Surowcu ma być umieszczony Znak graficzny oraz oznaczenia słowne odnoszące się do braku GMO, mając na uwadze wymogi i specyfikę konkretnego zakładu. Pozwoli to na uniknięcie wątpliwości w tym zakresie i na ujednolicenie praktyki stosowanej w zakładzie.

Procedura zakładowa powinna unaocznić jej użytkownikom, że dopuszczalne jest używanie:

(i) oznaczeń słownych – wyłącznie w postaci określonej w Ustawie;
(ii) Znaku graficznego – wyłącznie w formie wskazanej w Rozporządzeniu MRiRW.

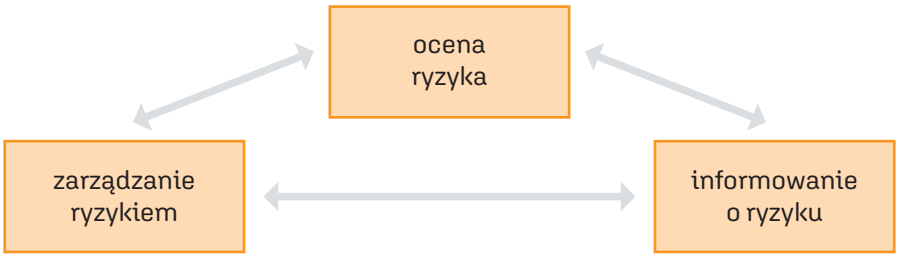
Szczegółowe wskazówki w zakresie sposobu znakowania są również zawarte w punkcie II.3.2 Kodeksu. Procedura zakładowa może zawierać fragment Kodeksu w tym zakresie.

3.2 Analiza ryzyka

Analiza przepisów Ustawy pozwala na wniosek, że podmioty wprowadzające na rynek Przetwory rzepaku znakowane jako wolne od GMO powinny posiadać analizę zagrożenia wystąpienia modyfikacji genetycznych w Surowcach lub Produktach znakowanych jako wolne od GMO (dalej: „**Analiza ryzyka**"). Taka Analiza jest bowiem podstawą dla opracowania procedur regulujących częstotliwość pobierania próbek Przetworów rzepaku lub składników użytych do ich produkcji do badań laboratoryjnych, stanowiących element Procedury zakładowej.

Procedura zakładowa powinna określać, które Surowce lub Produkty są objęte znakowaniem jako wolne od GMO. W dalszej kolejności konieczne jest umieszczenie w Procedurze zakładowej wytycznych co do dokonania, w odniesieniu do takiego Surowca lub Produktu, Analizy ryzyka. Kilka zaleceń w tym zakresie uwzględniono poniżej.

Przyjmuje się, że Analiza ryzyka jest procesem składającym się z trzech powiązanych komponentów:

Każdorazowe użycie tego narzędzia wymaga indywidualnego podejścia oraz dostosowania jego zakresu do celu, jakiemu ma służyć[18].

[18] Punkt V Planu Urzędowej Kontroli Pasz na 2020.

Ocena ryzyka powinna obejmować w uproszczeniu identyfikację zagrożenia wystąpienia GMO dla ocenianego Surowca lub Produktu oraz ocenę stopnia prawdopodobieństwa wystąpienia GMO, z uzasadnieniem oceny oraz rozbiciem konsekwencji potencjalnego zmaterializowania się tego ryzyka na ewentualne zagrożenia dla człowieka, zwierząt i środowiska.

Ocena ryzyka powinna zostać dokonana z uwzględnieniem posiadanej dokumentacji, np. ryzyko powinno być określone jako odpowiednio niższe w przypadku zakupu nasion wyprodukowanych z kwalifikowanego materiału siewnego, potwierdzonego odpowiednimi oświadczeniami i dokumentami (etykiety).

W zakresie **zarządzania ryzykiem**, dla każdego ryzyka innego niż nieistniejące (na poziomie „0") warto ująć w Procedurze zakładowej planowane działania na wypadek identyfikacji ryzyka, określające jego akceptowalny poziom, system monitorowania ryzyka oraz działania naprawcze na wypadek zmaterializowania się ryzyka, np.:

(i) akceptowalny poziom – 0;
(ii) system monitorowania ryzyka – zwiększenie częstotliwości badań danego Surowca lub Produktu;
(iii) działania naprawcze – wycofanie oznakowania.

W ramach **informowania o ryzyku** konieczna jest interaktywna wymiana informacji i opinii podczas procesu Analizy ryzyka, pomiędzy pracownikami zakładu i jego kierownictwem lecz również pomiędzy przedsiębiorstwami żywnościowymi i paszowymi oraz środowiskiem naukowym i innymi zainteresowanymi stronami (np. w drodze korespondencji elektronicznej). Konieczność informowania o ryzyku osób spoza zakładu może zaistnieć przykładowo w sytuacji zidentyfikowania wysokiego ryzyka modyfikacji genetycznej w nowym produkcie.

3.3 Badania Surowca lub Produktu

3.3.1 Badania laboratoryjne

Badania środków spożywczych, Surowców i Materiałów paszowych pod kątem ewentualnej obecności GMO powinny odbywać się w laboratoriach akredytowanych zgodnie z normą ISO 17025 „*Ogólne wymagania dotyczące kompetencji laboratoriów badawczych i wzorcujących*". Zakres akredytacji laboratorium musi

obejmować analizę obecności i określenie zawartości modyfikacji genetycznych.

Zakłady **we własnym zakresie** określają częstotliwość prowadzenia zewnętrznych badań laboratoryjnych. Procedura zakładowa powinna obowiązkowo wskazywać częstotliwość tych badań, ustaloną na podstawie Analizy ryzyka. W celu uniknięcia zarzutów ze strony organów kontroli, zaleca się wyznaczenie możliwie częstych badań. Harmonogram badań może stanowić załącznik do Procedury zakładowej.

Wzór harmonogramu badań stanowi Załącznik nr 4 do Kodeksu.

Liczba próbek pobieranych do badań powinna być uzależniona od (i) rodzaju przyjmowanego i przerabianego Surowca lub Produktu i związanego z tym ryzyka; (ii) wielkości produkcji w danym zakładzie (im większa produkcja, tym więcej próbek powinno się pobierać). Liczba próbek pierwotnych, zbiorczych i końcowych powinna być zgodna z Rozporządzeniem nr 152/2009. Warto uwzględnić również normę PN-EN ISO 21294 – 10 *Nasiona roślin oleistych – Ręczne lub automatyczne nieciągłe pobieranie próbek.* Czynność pobrania próbek dla celów dokumentacyjnych warto udokumentować protokołem. Jako wzór protokołu pobrania próbek można wykorzystać stanowiący Załącznik nr 5 do niniejszego Kodeksu wzór protokołu z czynności pobrania próbek stanowiący załącznik do Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 marca 2016 r. w sprawie nabywania uprawnień do wykonywania niektórych czynności związanych z oceną jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych oraz dokumentowania tych czynności (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 444).

Uwaga !
W określonych przypadkach (zob. punkt II.3.3.1 powyżej) możliwe jest odstąpienie od badań laboratoryjnych. Dowody potwierdzające, że zgodnie z Ustawą istnienie możliwość odstąpienia od nich, powinny być należycie przechowywane. Np. w przypadku, jeżeli środek spożywczy (w szczególności olej) został pozyskany z nasion pochodzących z kwalifikowanego materiału siewnego, konieczne jest przechowywanie odpowiedniej dokumentacji na wypadek kontroli (np. umów dostawy lub oświadczeń dostawcy wraz z etykietą kwalifikowanego materiału siewnego).

3.3.2 Badania zakładowe

Dodatkowo, w celu umożliwienia szybkiej kontroli jakości Surowca lub Produktu, Procedura zakładowa może przewidywać badania, przeprowadzane w zakładzie za pomocą testów paskowych. Zalecane jest możliwie jak najczęstsze dokonywanie kontroli jakości, tak aby wyeliminować ryzyko nabycia towaru zanieczyszczonego GMO. Procedura zakładowa powinna wskazywać częstotliwość wykonywania testów paskowych, liczbę wykonanych testów (np. w odniesieniu do danej partii dostawy) oraz możliwie szczegółowe wytyczne dla osób je wykonujących. Możliwe jest zróżnicowanie częstotliwości badań w zależności od kategorii dostawcy, np. inna dla rolników a inna dla firm handlowych oraz miejsca uprawy Surowca (rzepaku).

3.3.3 Co zrobić w razie wykrycia GMO ?

3.3.3.1 GMO wykryte w badaniach laboratoryjnych

W razie wykrycia, w wyniku przeprowadzonych badań laboratoryjnych, obecności modyfikacji genetycznej na poziomie przekraczającym progi ustawowe, która nie jest przypadkowa lub nieunikniona technicznie, Surowiec lub produkt oznakowany jako wolny od GMO powinien zostać uznany za naruszający wymogi Ustawy.

Procedura zakładowa powinna zobowiązywać do zawiadomienia w takim przypadku:

(i) dostawcy, od którego został nabyty dany środek spożywczy, Surowiec lub Materiał paszowy;

(ii) klientów (odbiorców), którym Surowiec lub Materiał paszowy zostały sprzedane;

(iii) kierownictwa zakładu i pracowników zaangażowanych w proces kontroli Surowca.

Dodatkowo, w takiej sytuacji należy rozważyć rezygnację z usług dostawcy oraz zmianę Procedury zakładowej (np. pod kątem zwiększenia częstotliwości badań).

Jeżeli badania laboratoryjne wykażą poziom obecności GMO w **Materiale paszowym** pomiędzy 0,1% a 0,9% Procedura zakładowa powinna zobowiązywać do wszczęcia w zakładzie postępowania wyjaśniającego, obejmującego:

a) przegląd Procedury zakładowej pod kątem sprawdzenia, czy zapewniona jest możliwość wyeliminowania zanieczyszczeń krzyżowych (na etapie produkcji, transportu, czy magazynowania Materiałów paszowych);
b) weryfikację Procedury zakładowej pod kątem procedur kwalifikacji i kontroli dostawców dostarczających Surowce lub Produkty (konieczne jest sprawdzenie całości dokumentacji towarzyszącej dostarczanym partiom towaru);
c) weryfikację harmonogramu badania Surowców do produkcji Przetworów rzepaku w kierunku wykrywania i oznaczania ilościowego organizmów genetycznie zmodyfikowanych;
d) analizę przyczyn stwierdzonego zanieczyszczenia Materiału paszowego GMO.

3.3.3.2 GMO wykryte w testach paskowych

Procedura zakładowa powinna przewidywać, że w przypadku wykrycia GMO w testach paskowych wykonywanych na Surowcach do produkcji Przetworów rzepaku przeznaczonych do znakowania jako wolnej od GMO, należy:
(i) odmówić przyjęcia dostawy (po uprzednim przekazaniu próbek do badań laboratoryjnych, jeśli potwierdzą one obecność GMO);
(ii) w miarę możliwości zabezpieczyć próbkę, w której została wykryta modyfikacja genetyczna, wraz jej oznaczeniem (w celu umożliwienia identyfikacji dostawcy);
(iii) przekazać informację o wykryciu modyfikacji genetycznej kierownictwu zakładu i odpowiednim pracownikom wskazanym w Procedurze zakładowej zaangażowanym w proces kontroli Surowca.

Dodatkowo, w takiej sytuacji konieczne jest rozważenie rezygnacji z usług danego dostawcy. W celu uniknięcia wątpliwości zaleca się przechowywanie w zakładzie wszystkich pasków po przeprowadzonych testach (w tym pasków wadliwych lub wybrakowanych).

Jeżeli testy paskowe (jakościowe) wykazują obecność GMO, a badania laboratoryjne (ilościowe) potwierdzają poziom <0,1%, Surowiec lub Produkt należy traktować jako potencjalnie zawierający GMO. W takim przypadku zalecane jest podjęcie działań wskazanych w punkcie 3.3.3.1 podpunkt b)-d) powyżej, w tym przegląd lub zmiana Procedury zakładowej (np. pod kątem procedur kontroli dostawców czy zwiększenia częstotliwości badań).

3.4 Próbki Surowca i Produktu

Zaleca się uwzględnienie w Procedurze zakładowej zasad pobierania próbek Surowca i Produktu (zarówno pasz jak i żywności).

Propozycje uregulowania podstawowych kwestii w tym zakresie są wskazane poniżej:

(i) próbki powinny być pobierane przez personel posiadający do tego kompetencje, nabyte na podstawie szkoleń oraz posiadanego doświadczenia w zakresie technik pobierania próbek, zgodnie z właściwymi przepisami, w tym Rozporządzeniem nr 152/2009;

(ii) próbki powinny być opieczętowane i opatrzone etykietami umożliwiającymi ich łatwą identyfikację; należy je przechowywać w warunkach uniemożliwiających anormalne zmiany w składzie próbki, czy jej podrobienie; celowe jest również ograniczenie liczby osób upoważnionych do dostępu do przechowywanych próbek;

(iii) próbki należy znakować i przechowywać zgodnie z wytycznymi ujętymi w normach PN-EN ISO 24333, PN-EN ISO 21294 oraz w Rozporządzeniu nr 619/2011;

(iv) próbki składników oraz każdej partii Produktu wytworzonej i wprowadzonej do obrotu lub każdej konkretnej części produkcji (w przypadku produkcji ciągłej) muszą zostać pobrane w wystarczającej ilości, zgodnie z procedurą ustaloną przez przedsiębiorcę (zakład), przy czym muszą one być przechowywane tak, aby zapewnić możliwość oznaczania Produktów;

(v) przyjmuje się, że próbki Surowca i Produktu paszowego powinny być archiwizowane przez okres dostosowany do użytku, do jakiego przeznaczona jest pasza wprowadzona do obrotu (przy czym w przypadku pasz przeznaczonych dla zwierząt nieżywnościowych, wytwórca takich pasz powinien przechowywać wyłącznie próbki produktów gotowych);

(vi) analogicznie, próbki Surowca i produktu żywnościowego pochodzenia roślinnego, powinny być również przechowywane przez okres dostosowany do użytku, do jakiego przeznaczona jest żywność wprowadzona do obrotu;

(vii) warto rozważyć wprowadzenie w Procedurze zakładowej dłuższego okresu przechowywania próbek ze względu na potencjalne kontrole.

3.5 Przechowywanie dokumentacji

Zgodnie z Ustawą dokumentacja dotycząca konkretnego Produktu znakowanego jako wolny od GMO, w tym wyniki ewentualnych badań laboratoryjnych, powinna być przechowywana przez okres **dwóch lat** od daty wprowadzenia go na rynek. Chwilę wprowadzenia na rynek warto odpowiednio udokumentować.

Co do rekomendowanych terminów przechowywania dokumentacji w celu zachowania zasad identyfikowalności – zob. punkt IV.4 poniżej.

3.6 Obrót Surowcem i Produktami

W celu zapewnienia przejrzystości dokumentacji, warto aby dokumenty dotyczące obrotu Surowcem i Produktami oznakowanymi jako wolne od GMO, w tym umowy i korespondencja z dostawcami, faktury czy rachunki, były przechowywane w miarę możliwości oddzielnie od pozostałej dokumentacji celem ułatwienia dotarcia do nich na wypadek żądania ze strony organów kontroli.

Przykładowo, możliwe jest ich umieszczenie:

(i) w odrębnych segregatorach (wersje papierowe); lub

(ii) oddzielnych, usystematyzowanych folderach (wersje elektroniczne).

Szczegółowe wymogi w tym zakresie powinny zostać zawarte w Procedurze zakładowej.

Dodatkowo, zgodnie z wymogami Rozporządzenia nr 178/2002, konieczne jest wdrożenie w zakładzie systemu identyfikowalności. Ogólne zasady i wytyczne w tym zakresie są zawarte w punkcie IV. Kodeksu.

3.7 Zarządzanie dostawcami

Procedura zakładowa powinna określać zasady nadzoru nad dostawcami, mając na uwadze wymogi Ustawy oraz specyfikę konkretnego zakładu. Ponadto, warto wprowadzić do treści umów dostawy postanowienia dotyczące:

(i) oświadczeń dostawcy[19] o stosowaniu Surowców i Produktów wolnych od GMO;

[19] Przy czym jako „dostawcę" należy rozumieć zarówno rolnika (producenta żywności) jak i pośrednika, który skupuje surowiec od rolnika.

(ii) dla umów dostawy nasion pochodzących z upraw założonych z kwalifikowanego materiału siewnego - obowiązku przedstawienia przez dostawcę etykiety kwalifikowanego materiału siewnego wydanej przez właściwego wojewódzkiego inspektora ochrony roślin i nasiennictwa zawierającą w informacje o których mowa w Załączniku nr 2 do *Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 3 lipca 2020 r. w sprawie rodzaju opakowań materiału siewnego roślin rolniczych i warzywnych, sposobu ich zabezpieczania oraz szczegółowego sposobu etykietowania i plombowania gatunku.*

(iii) dla umów dostawy pozostałych nasion – obowiązku przedstawienia przez dostawcę świadectwa laboratoryjnego potwierdzającego, że w nasionach nie ma domieszek modyfikacji genetycznych, a w razie ich występowania - że poziom ten nie przekracza 0,1% wraz z oświadczeniem, że ich obecność jest przypadkowa lub nieunikniona technicznie,

(iv) w przypadku producentów dokonujących jedynie rafinacji oleju – obowiązku potwierdzenia przez dostawcę, w umowie dostawy, że olej został wytłoczony z nasion, dla których są dostępne etykiety materiału siewnego lub dostarczenia wyników badań laboratoryjnych potwierdzających, że w nasionach nie ma domieszek modyfikacji genetycznych, a w razie ich występowania, że poziom ten nie przekracza 0,1% wraz z oświadczeniem, że ich obecność jest przypadkowa lub nieunikniona technicznie;

(v) oświadczeń dostawcy dotyczących posiadania w zakładzie produkcyjnym procedur regulujących zasady higieny (w tym HACCP) i ich przestrzegania, zgodnie z Rozporządzeniem nr 852/2004 oraz Rozporządzeniem nr 183/2005;

(vi) możliwości audytu (kontroli) gospodarstwa / zakładu produkcyjnego przez zakład – odbiorcę pod kątem przestrzegania zasad higieny oraz zasad znakowania Surowca lub Produktu jako wolnych od GMO;

(vii) informowania zakładu-odbiorcy o każdym przypadku kontroli gospodarstwa / zakładu produkcyjnego przez organy kontroli i o jej wynikach;

(viii) kar umownych za każdy stwierdzony przypadek nieprzestrzegania zasad higieny lub zasad znakowania Surowca lub Produktu jako wolnych od GMO;

(ix) oświadczeń dostawcy dotyczących jakości sprzedawanych Produktów/ Surowców;
(x) prawa zakładu – odbiorcy do rozwiązania umowy z dostawcą w razie powtarzającego się nieprzestrzegania zasad, o których mowa powyżej (punkty (i) – (vi) oraz punkt (ix));

Wzory odpowiednich postanowień umownych są zawarte w Załączniku nr 6 do Kodeksu.

Ponadto, niezależnie od treści umowy dostawy, można rozważyć dodatkowe cykliczne (np. jeden raz w każdym roku obowiązywania umowy) pobieranie oświadczeń dostawcy o stosowaniu Surowców i Produktów wolnych od GMO wraz z potwierdzeniem spełnienia innych wymogów (w szczególności w zakresie dostarczania etykiet kwalifikowanego materiału siewnego).

Wzory oświadczeń są zawarte w Załączniku nr 7 do niniejszego Kodeksu.

3.8 Magazynowanie Surowca i Produktu

Procedura zakładowa powinna określać sposób magazynowania Surowca i Produktu przeznaczonych do oznakowania jako wolne od GMO.

Procedury odnoszące się do magazynowania powinny obejmować w szczególności:

(i) rodzaj Surowca lub Produktu oraz ewentualne opakowanie / przechowywanie luzem;
(ii) kolejność ładowania i rozładowywania;
(iii) sprzęt służący do ładowania i rozładowywania;
(iv) segregację Surowca i Produktu na czas magazynowania;
(v) ewentualne konieczne zabiegi higieniczne;
(vi) kontrolę jakości Surowca i Produktu w czasie magazynowania w celu zapobieżenia pogorszeniu się jego jakości;
(vii) potencjalne oczekiwania i wymagania odbiorcy zakładu (klienta);
(viii) ewentualny wymóg uwzględnienia dokumentów umożliwiających zgodne z przepisami magazynowanie Surowca lub Produktu (np. odpowiednie zezwolenia);
(ix) monitorowanie określonych i przyjętych w Procedurze zakładowej warunków magazynowania.

3.9 Transport Surowca i Produktu

W Procedurze zakładowej warto ująć również postanowienia dotyczące zasad transportu Surowca i Produktu, które powinny uwzględniać w szczególności:

(i) rodzaj Surowca lub Produktu oraz ewentualne opakowanie / przechowywanie luzem;

(ii) kolejność ładowania i rozładowywania;

(iii) sprzęt służący do ładowania i rozładowywania;

(iv) segregację Produktów na czas transportu;

(v) wymagania co do środka transportu ze względu na rodzaj Surowca lub Produktu; w szczególności możliwe jest opracowanie, udokumentowanie, wdrożenie oraz utrzymywanie stosowanie procedur zgodnych z procedurą GMP+[20], w tym weryfikacja poprzednich zabiegów czyszczenia środka transportu oraz poprzedzenie transportu Surowca lub Produktu przeznaczonego do oznakowania jako wolne od GMO wymogiem potwierdzenia na podstawie książki identyfikacji ładunków, że w trzech ostatnich ładunkach nie były transportowane Surowce lub Produkty zawierające GMO (np. rzepak zawierający GMO);

(vi) ewentualne konieczne zabiegi higieniczne i dezynfekcyjne;

(vii) potencjalne oczekiwania i wymagania odbiorcy zakładu (klienta) co do transportu;

(viii) warunki dopuszczalności zlecenia transportu podmiotowi zewnętrznemu (np. weryfikacja właściwych zezwoleń na przewóz towarów), które mogą obejmować:

- obowiązek opracowania, udokumentowania, wdrożenia oraz utrzymywania przez podmiot zewnętrzny procedur zgodnych z procedurą GMP+;
- obowiązek okazania na żądanie przedstawiciela zakładu przed rozpoczęciem transportu przez podmiot zewnętrzny książki (dziennika) identyfikacji ładunku, potwierdzającej, że w trzech ostatnich ładunkach nie były transportowane Surowce lub Produkty zawierające GMO (np. rzepak zawierający GMO);

[20] Standard GMP+ jest dostępny w internecie pod adresem: https://www.gmpplus.org/media/3dypnrbb/gmp-b-4-pl-20180701.pdf

- obowiązek dokumentowania przez podmiot zewnętrzny wykonywanych procesów transportu Surowca i Produktu przeznaczonego do oznakowania jako wolnych od GMO;
- obowiązek posiadania przez podmiot zewnętrzny pozostałej wymaganej dokumentacji (m.in. polityki jakości, włącznie z celami związanymi z bezpieczeństwem Przetworów rzepaku, certyfikatów i zezwoleń wynikających z aktów prawnych krajowych i międzynarodowych oraz wszystkich danych dotyczących działań, procesów, audytów i inspekcji oraz kontroli);
- wymogi w zakresie oczekiwanych warunków fizycznych transportu (np. temperatura w środku transportu, brak wilgoci);
- obowiązek odpowiedniej segregacji przewożonych Surowców i Produktów;
- wymagane zabiegi higieniczne i dezynfekcyjne mające na celu zminimalizowanie ryzyka zanieczyszczeń;
- obowiązek okazania na żądanie przedstawiciela zakładu właściwych zezwoleń na przewóz towaru, o ile są wymagane (np. potwierdzeń rejestracji w odpowiednim rejestrze).

4 Przedsiębiorcy korzystający z oznakowania słownego

Rozstrzygnięcia wymaga również kwestia, czy przedsiębiorcy, którzy nie używają Znaku graficznego, a jedynie umieszczają w dokumentacji towarzyszącej oznakowanie słowne „bez GMO" czy „wyprodukowane bez stosowania GMO" są zobowiązani do wprowadzania procedur i dokumentacji, o których mowa w Ustawie. W tym kontekście zalecane jest przyjęcie, że samo oznakowanie słowne Produktu jako wolnego od GMO (np. na etykiecie lub świadectwie jakości) oznacza obowiązek zastosowania wymogów ustawowych, w tym prowadzenia badań laboratoryjnych czy posiadania Procedury zakładowej (z zastrzeżeniem, że powyższe nie odnosi się do sytuacji, gdy przedsiębiorca posługuje się niestandardowymi deklaracjami nieodnoszącymi się bezpośrednio do braku GMO).

Natomiast przedsiębiorcy, którzy **nie używają** Znaku graficznego ani oznakowania słownego, nawet w przypadku, gdy wprowadzane przez nich na rynek

towary spełniają warunki ich oznakowania jako wolnych od GMO, nie mają obowiązku posiadania Procedur zakładowych, o których mowa powyżej. Wynika to z zasady dobrowolności znakowania Produktów jako wolnych od GMO – brak „przystąpienia" do znakowania oznacza, że na podmiocie nie ciążą szczególne obowiązki wynikające z ustawy, ciążące na podmiotach stosujących takie oznaczenie. Wprowadzenie Procedur zakładowych w zakresie wymaganym Ustawą jest w tych przypadkach fakultatywne, przy czym przedsiębiorcy, o których mowa powyżej, powinni oczywiście wdrożyć procedury wymagane na podstawie przepisów odrębnych, w szczególności w zakresie HACCP (co oznacza w praktyce obowiązek posiadania np. procedur Analizy ryzyka).

5 Producenci Przetworów rzepaku z GMO

Obowiązek posiadania procedur i dokumentacji, o których mowa w Ustawie, nie dotyczy przedsiębiorców wprowadzających na rynek Przetwory rzepaku zawierające GMO. Podmioty te powinny natomiast wprowadzić procedury i posiadać dokumentację wskazaną w przepisach odrębnych, w szczególności procedury w zakresie HACCP, co oznacza w praktyce obowiązek posiadania np. procedur Analizy ryzyka.

IV

IDENTYFIKOWALNOŚĆ SUROWIEC – PRODUKT

1 Właściwe przepisy

Problematyka identyfikowalności w łańcuchu żywności i pasz została ujęta w szczególności w następujących aktach prawnych i wytycznych:

(i) Rozporządzenie nr 178/2002;

(ii) Ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia;

(iii) Rozporządzenie (WE) nr 1830/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 września 2003 r. dotyczące możliwości śledzenia i etykietowania organizmów zmodyfikowanych genetycznie oraz możliwości śledzenia żywności i produktów paszowych wyprodukowanych z organizmów zmodyfikowanych genetycznie i zmieniające dyrektywę 2001/18/WE;

(iv) Polska Norma PN-EN ISO 22005:2007.Identyfikowalność w łańcuchu pasz i żywności;

(v) Wskazówki do interpretowania przepisów art. 11, 12, 14, 17, 18, 19 oraz 20 Rozporządzenia nr 178/2002. Wnioski Stałego Komitetu ds. Łańcucha Żywnościowego i Zdrowia Zwierząt (dalej „**Wskazówki**");

(vi) Standardy BRC Food v.8, IFS ;

(vii) Kodeks żywnościowy (*Codex Alimentarius*).

2 Czym jest identyfikowalność w łańcuchu żywności i pasz?

Art. 18 Rozporządzenia nr 178/2002 zobowiązuje wszystkie kraje członkowskie, od 1 stycznia 2005 roku, do utworzenia i wdrożenia systemu i procedur identyfikowalności.

Istotą systemu identyfikowalności jest możliwość prześledzenia drogi Surowców i Produktów w obu kierunkach (w przód i w tył), a więc możliwość ustalenia wszystkich danych na temat surowców, kolejnych etapów ich przetwarzania, gotowego Produktu i odwrotnie. Identyfikowalność „do tyłu" służy do ustalenia przyczyny i źródła zagrożenia (w szczególności danych produ-

centa, dostawcy Surowców, numerów partii Surowców, dat dostawy, itp.). Natomiast identyfikowalność „do przodu" umożliwia wycofanie Produktu z rynku, w szczególności w drodze identyfikacji miejsc, gdzie trafiły wadliwe Produkty. Posiadanie działającego systemu identyfikowalności jest istotne również dla przetwórców rzepaku, ponieważ w razie zakupu lub dalszego przetworzenia przez przetwórcę rzepaku Surowca (nasion) lub Produktu oznakowanego jako wolny od GMO a niespełniającego wymogów Ustawy system identyfikowalności umożliwi sprawne prześledzenie łańcucha dostaw tego Surowca lub Produktu. Dodatkowo, spełnienie wymogów identyfikowalności może być sprawdzane w ramach urzędowych kontroli (szerzej o kontrolach mowa w punkcie V. poniżej).

Wymogi identyfikowalności obejmują wszystkie etapy produkcji, przetwarzania i dystrybucji na terytorium Unii Europejskiej, a mianowicie od importera z Unii Europejskiej aż do sprzedawcy detalicznego, z wyłączeniem jednak konsumenta końcowego.

Podmioty prowadzące przedsiębiorstwa spożywcze i działające na rynku pasz są zobowiązane do utworzenia specjalnego systemu wewnętrznej identyfikowalności, w tym zbioru procedur obejmującego przyjęte środki organizacyjne i techniczne.

Rozporządzenie nr 178/2002 nie określa, w jaki sposób implementować w przedsiębiorstwie system wewnętrznej identyfikowalności. Każdy przedsiębiorca (właściciel zakładu) powinien przyjąć własne zasady identyfikowalności, w tym zbiór procedur obejmujący przyjęte środki organizacyjne i techniczne, mając na uwadze m.in. wielkość prowadzonego przedsiębiorstwa, rodzaj działalności oraz możliwości techniczne i finansowe przedsiębiorstwa.

3 Ogólne zasady identyfikowalności

Na podstawie dostępnych danych można określić następujące ogólne dobre praktyki, które realizują zasady identyfikowalności:

(i) stworzenie możliwości określenia wszystkich partii Surowców, poprzez wszystkie etapy przetwarzania i wysyłki do klientów oraz odwrotnie, w tym systemu umożliwiającego identyfikację partii Produktu oraz jej związek z partiami Surowca oraz opakowaniami pozostającymi w bezpośrednim kontakcie z żywnością,

(ii) znakowanie partii półproduktów i produktów gotowych w momencie pakowania; w przypadku późniejszego etykietowania Produktów, należy w specjalny sposób oznaczyć partię Produktu na czas magazynowania;

(iii) identyfikacja i możliwość namierzenia Produktu za pomocą numerów partii produkcyjnych;

(iv) za niezbędne uważa się rejestrowanie przynajmniej takich informacji, jak:

- nazwa i adres dostawcy oraz identyfikacja dostarczonych Produktów;
- nazwa i adres odbiorcy oraz identyfikacja dostarczonych Produktów;
- data i ew. czas transakcji / dostawy;
- objętość lub ilość;

(v) za niewystarczające uznaje się śledzenie przepływu Produktów wyłącznie poprzez przechowywanie faktur (które nie umożliwiają całkowitego śledzenia fizycznego przepływu Produktów);

(vi) nie jest konieczne, aczkolwiek jest wskazane, posiadanie systemów informatycznych gromadzenia danych dotyczących identyfikowalności; kluczowa jest możliwość ich szybkiego przedstawienia w sytuacji kryzysowej; często stosowanym sposobem rejestracji są kody kreskowe (np. EAN);

(vii) konieczność udokumentowania procedury identyfikowalności tak, aby wskazywała ona minimum sposobu działania systemu, w tym wymagane etykiety i rejestry;

(viii) wyznaczenie w zakładzie osoby odpowiedzialnej za koordynację gromadzenia danych w poszczególnych działach i za spójność systemu identyfikowalności; osoba ta (najlepiej będąca również członkiem zespołu HACCP) powinna być łącznikiem pomiędzy działami zaangażowanymi w zbieranie danych służących zapewnieniu identyfikowalności Surowców i Produktów.

(ix) należy ustanowić procedurę testowania systemu i jego ewentualnej aktualizacji w całym zakresie grup Produktów, nie rzadziej niż raz w roku;

(x) zalecane jest, aby przyjęte procedury, w przypadku wystąpienia zagrożenia (np. w Surowcach wykryto substancje niebezpieczne dla życia ludzi lub zwierząt) nakazywały zawiadomić odpowiednie instytucje zgodnie z przepisami o zarządzaniu kryzysowym (zawiadomienie powinno odbyć się w formie telefonicznej oraz

mailowej); celowe byłoby sporządzenie listy wraz z danymi kontaktowymi do osób, które powinny zostać zawiadomione i umieszczenie jej w widocznym miejscu w zakładzie lub rozpowszechnienie drogą elektroniczną; lista może obejmować w szczególności:

a) wyznaczonych przez zakład pracowników, do których kompetencji należy przestrzeganie w zakładzie zasad identyfikowalności;

b) pracownika właściwej ze względu na położenie wojewódzkiej lub powiatowej stacji sanitarno-epidemiologicznej;

c) pracownika właściwej ze względu na położenie Inspekcji Weterynaryjnej.

Uwaga!
Do najczęstszych błędów w systemach identyfikowalności zalicza się:

(i) braki w dokumentacji, np. brak uwzględnienia strat, zmian receptur, specyfikacji, ponownego przerobu (tzw. reework'u) towaru,

(ii) uchybienia w dokumentach i zapisach w postaci papierowej;

(iii) rozbieżności pomiędzy danymi wprowadzanymi w formie papierowej i elektronicznej;

(iv) niewystarczającą częstotliwość aktualizacji danych;

(v) brak testów identyfikowalności;

(vi) trudności w zakresie określenia numeru partii Surowca.

4 Jak długo przechowywać dokumentację ?

Rozporządzenie nr 178/2002 nie określa obowiązkowego czasu przechowywania danych i informacji zgromadzonych w ramach systemu identyfikowalności (w tym faktur, dowodów zakupów, umów, kodów kreskowych, itp.).

Zgodnie ze Wskazówkami Komisji Europejskiej sugeruje się, aby okres przechowywania dokumentacji/informacji w zakładzie, wynosił 5 lat od daty otrzymania/dostarczenia informacji do systemu identyfikowalności o dostawie lub produkcji danego produktu.

Jednak ta ogólna zasada może podlegać pewnym modyfikacjom **w zależności od produktu**:

(i) w odniesieniu do szybko psujących się produktów żywnościowych o dacie przydatności do spożycia krótszej niż 3 miesiące od określonej daty okres przechowywania informacji powinien wynosić **6 miesięcy** od daty produkcji lub dostawy;

(ii) w przypadku produktów żywnościowych z oznaczeniem „najlepiej spożyć przed..." informacje powinny być przechowywane co najmniej przez **okres przydatności do spożycia plus 6 miesięcy**;

(iii) w odniesieniu do produktów bez określonej daty przydatności do spożycia powinien mieć zastosowanie podstawowy okres **5 lat**.

V

KONTROLE URZĘDOWE

1 Właściwe przepisy

Za kontrolę przestrzegania przepisów Ustawy odpowiadają Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych (dalej „**IJHARS**", „**Inspekcja**") oraz Inspekcja Weterynaryjna.

Do zadań **IJHARS** należy kontrola jakości artykułów rolno-spożywczych (w szczególności stanowiących Przetwory rzepaku), w tym kontrola jakości i oznakowania pasz (w tym Materiałów paszowych) przeznaczonych dla zwierząt domowych w obrocie detalicznym. Zakresem kontroli żywności **Inspekcji Weterynaryjnej** objęte są natomiast produkty pochodzenia zwierzęcego, żywność zawierająca składniki pochodzenia zwierzęcego oraz pasze (w tym Materiały paszowe), z wyłączeniem kontroli jakości i oznakowania pasz (w tym Materiałów paszowych) przeznaczonych dla zwierząt domowych w obrocie detalicznym.

Inspekcje działają na zasadach i w zakresie przyznanych im uprawnień odpowiednio w:

(i) ustawie z dnia 21 grudnia 2000 r. o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych (Dz.U. z 2019 r. poz. 2178 oraz z 2020 r. poz. 285) – IJHARS (dalej „**Ustawa o IJHARS**");

(ii) ustawie z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz.U. z 2018 r. poz. 1557) – Inspekcja Weterynaryjna;

(iii) Rozporządzeniu nr 2017/625;

(iv) wewnętrznie obowiązujących standardach, regulaminach i instrukcjach, w tym między innymi Instrukcji *Organizacja, planowanie oraz szczegółowe zasady i tryb postępowania przy wykonywaniu kontroli i oceny jakości handlowej przez pracowników Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych* (dalej: „**Instrukcja IJHARS**").

(v) ogólnych zasad kontroli przedsiębiorców, wynikających z ustawy z dnia 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców.

Kontrole planowane są w oparciu o analizę prawdopodobieństwa naruszenia prawa w ramach wykonywania działalności gospodarczej. Do najczęściej wskazywanych kryteriów planowania kontroli należą:

- wyniki i termin poprzedniej kontroli w danej firmie,
- stwierdzenie uchybień i zastrzeżeń podczas poprzedniej kontroli,
- informacje przekazywane przez Inspekcję Handlową lub inne inspekcje,
- wielkość produkcji i znaczenie na rynku.

Kontrole przeprowadzane na podstawie Ustawy mogą dotyczyć podmiotów wprowadzających na rynek zarówno Produkty oznakowane jako wolne od GMO zgodnie z Ustawą jak i Produkty oznakowane jako wolne od GMO bezprawnie[21].

2 Zasady ogólne kontroli. Wskazówki praktyczne

Warto prześledzić ogólne zasady kontroli dokonywanych u przedsiębiorców przez organy państwowe, w tym organy urzędowej kontroli żywności. Poniższy podrozdział obejmuje również praktyczne wskazówki odnośnie przebiegu kontroli (zarówno ze strony IJHARS, jak i Inspekcji Weterynaryjnej). Pewne odstępstwa odnoszące się do Inspekcji Weterynaryjnej zostały wskazane poniżej (punkt V.4).

2.1 Wyłączenie pracownika przeprowadzającego kontrolę

Pracownik inspekcji przeprowadzającej kontrolę w niektórych przypadkach może podlegać wyłączeniu z kontroli. Oznacza to, że taka osoba nie może uczestniczyć w czynnościach kontrolnych. Wyłączeniu podlega przede wszystkim pracownik pozostający z kontrolowanym przedsiębiorcą (tu: przetwórcą rzepaku) w takim stosunku prawnym, że wynik sprawy może mieć wpływ na jego prawa lub obowiązki (np. były pracownik kontrolowanego przedsiębiorcy), w sprawach małżonka oraz krewnych i powinowatych do drugiego stopnia, oso-

[21] Jednocześnie kontrola prowadzona na podstawie Ustawy nie powinna obejmować tych przedsiębiorców, którzy nie używają oznakowania (słownego ani graficznego) wskazującego na brak GMO w wyrobach wprowadzanych na rynek (nawet jeśli GMO w nich nie występuje).

by związanej z nim z tytułu przysposobienia, opieki lub kurateli, osoba, która była lub jest przedstawicielem lub pracownikiem kontrolowanego przedsiębiorcy (tu: przetwórcy rzepaku) czy pracownik inspekcji, który brał udział w poprzedniej kontroli.

Uwaga!
W przypadku stwierdzenia podstaw do wyłączenia pracownika inspekcji kontrolowany przedsiębiorca (tu: przetwórca rzepaku) uprawniony jest do wniesienia sprzeciwu wobec podjęcia kontroli, w którym powinien wskazać umotywowane podstawy do wyłączenia. Wyłączenie pracownika następuje wyłącznie na wniosek, a zatem po wniesieniu sprzeciwu kontrolowany zobowiązany jest do złożenia wniosku o wyłączenie pracownika. W przypadku zidentyfikowania podstaw wyłączenia w późniejszym etapie kontroli kontrolowany przedsiębiorca może wskazać ten fakt w zastrzeżeniach do protokołu kontroli bądź zaskarżyć na tej podstawie wydaną na skutek kontroli decyzję administracyjną.

2.2 Miejsce kontroli

Zgodnie z ogólną zasadą kontrolę przeprowadza się w siedzibie przedsiębiorcy lub w miejscu wykonywania działalności gospodarczej (co może mieć znaczenie np. w przypadku, gdy zakład przetwórczy znajduje się w innym miejscu, niż siedziba przedsiębiorcy) oraz w godzinach pracy lub w czasie faktycznego wykonywania działalności gospodarczej.

Uwaga!
Powyższe ograniczenie nie dotyczy kontroli przeprowadzanych przez Inspekcję Weterynaryjną.

Za zgodą lub na wniosek kontrolowanego przedsiębiorcy (tu: przetwórcy rzepaku) kontrolę przeprowadza się w miejscu przechowywania dokumentacji, jeżeli może to usprawnić prowadzenie kontroli.

Ponadto, za zgodą kontrolowanego przedsiębiorcy:

(i) kontrolę przeprowadza się w siedzibie organu kontroli, jeżeli może to usprawnić prowadzenie kontroli;

(ii) kontrola lub poszczególne czynności kontrolne mogą być przeprowadzone **w sposób zdalny za pośrednictwem operatora pocztowego lub za pomocą środków komunikacji elektronicznej**.

Uwaga!
Dokumenty oraz informacje zebrane przez organ kontroli w czasie czynności kontrolnych dokonanych w miejscu przechowywania dokumentacji, w siedzibie organu kontroli lub w sposób zdalny za pośrednictwem operatora pocztowego lub za pomocą środków komunikacji elektronicznej **bez zgody przedsiębiorcy** nie stanowią dowodu w postępowaniu kontrolnym.

2.3 Przebieg kontroli

Kontrole prowadzone przez IJHARS oraz Inspekcję Weterynaryjną są niezapowiedziane.

Uwaga!
W praktyce zdarza się, że pracownik odpowiedzialny za przeprowadzenie kontroli kontaktuje się wcześniej z przedsiębiorcą w celu ustalenia, czy w danym dniu będzie możliwe przeprowadzenie kontroli, np. czy będzie obecny pracownik odpowiedzialny za kontrolę z ramienia przedsiębiorcy. Powyższa uwaga nie dotyczy kontroli przeprowadzanych ad hoc wynikających np. z zagrożenia życia lub zdrowia.

Kontrola podejmowana jest po okazaniu m.in:

(i) legitymacji służbowej oraz

(ii) upoważnienia do przeprowadzenia kontroli.

Dopuszczalne jest jednak podjęcie kontroli **wyłącznie na podstawie legitymacji służbowej**, gdy czynności kontrolne są niezbędne dla (i) przeciwdziałania popełnieniu przestępstwa, wykroczenia, przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego, (ii) zabezpieczenia dowodów jego popełnienia, a także gdy (iii) przeprowadzenie kontroli jest uzasadnione bezpośrednim zagrożeniem życia, zdrowia lub środowiska. Doręczenie upoważnienia do przeprowadzenia kontroli następuje w tym przypadku już po rozpoczęciu kontroli.

Zmiana osób upoważnionych do przeprowadzenia kontroli, zakresu przedmiotowego kontroli oraz miejsca wykonywania czynności kontrolnych zawsze wymaga odrębnego upoważnienia.

Czynności kontrolne wykonuje się co do zasady w obecności przedsiębiorcy lub osoby przez niego upoważnionej. Przedsiębiorca jest zobowiązany wskazać na piśmie osobę upoważnioną do jego reprezentowania w czasie kontroli (w szczególności w czasie swojej nieobecności).

Uwaga!
W przypadku pojawienia się pracownika inspekcji należy natychmiast poinformować osobę upoważnioną do reprezentacji przedsiębiorcy w czasie kontroli. Osoba upoważniona powinna poprosić przedstawiciela inspekcji o okazanie legitymacji służbowej oraz upoważnienia do przeprowadzenia kontroli. O fakcie rozpoczęcia kontroli warto poinformować kierownictwo oraz dział prawny firmy (zakładu), przekazując informacje na temat zakresu kontroli oraz podstawy prawnej wskazanej w upoważnieniu do kontroli. **Kontrolujący nie ma uprawnienia do rozpoczęcia kontroli do momentu przybycia osoby upoważnionej do reprezentacji przedsiębiorcy**.

2.4 Czas trwania kontroli

Co do zasady, nie można równocześnie podejmować i prowadzić więcej niż jednej kontroli działalności przedsiębiorcy. Wyjątki w tym zakresie zostały wprost wskazane w przepisach. Przykładowo, więcej niż jedna kontrola może być prowadzona w sytuacji, gdy jest to uzasadnione bezpośrednim zagrożeniem życia, zdrowia lub środowiska. Za wyjątkiem mikro i małych przedsiębiorców, dopuszczalne jest równoczesne prowadzenie kontroli oraz czynności kontrolnych niezbędnych do zakończenia innej kontroli u przedsiębiorcy.

Uwaga!
Powyższe ograniczenie nie dotyczy kontroli przeprowadzanych przez Inspekcję Weterynaryjną. W przypadku jednak, gdy kontrola nie wynika z bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia Inspekcja Weterynaryjna unika przeprowadzania kontroli w trakcie innej trwającej u przedsiębiorcy kontroli.

Czas trwania kontroli w roku kalendarzowym nie może przekroczyć:

(i) u mikroprzedsiębiorców – 12 dni roboczych;
(ii) u małych przedsiębiorców – 18 dni roboczych;
(iii) u średnich przedsiębiorców – 24 dni roboczych;
(iv) u pozostałych (dużych) przedsiębiorców – 48 dni roboczych[22].

Uwaga!
Powyższe ograniczenie nie dotyczy kontroli przeprowadzanych przez Inspekcję Weterynaryjną.

[22] Definicje mikroprzedsiębiorcy, małego, średniego i dużego przedsiębiorcy na potrzeby oznaczenia maksymalnego okresu kontroli są zawarte w ustawie Prawo przedsiębiorców.

Do czasu trwania kontroli nie wlicza się czasu nieobecności osoby upoważnionej u kontrolowanego przedsiębiorcy (tu: przetwórcy rzepaku), jeżeli stanowi to przeszkodę w wykonaniu czynności kontrolnych.

Ewentualne przedłużenie czasu kontroli wymaga uzasadnienia i nie może prowadzić do przekroczenia dopuszczalnego maksymalnego czasu kontroli w danym roku kalendarzowym u danego przedsiębiorcy.

Jeżeli wyniki kontroli wykazały rażące naruszenie przepisów prawa przez kontrolowanego przedsiębiorcę, można przeprowadzić powtórną kontrolę w tym samym zakresie i w tym samym roku kalendarzowym. Czas trwania powtórnej kontroli nie może przekroczyć 7 dni. Okresu trwania powtórnej kontroli nie wlicza się do dopuszczalnego maksymalnego czasu kontroli w danym roku kalendarzowym u danego przedsiębiorcy.

Poza wyjątkami wprost wskazanymi w ustawie (np. przeciwdziałanie zagrożeniu życia lub zdrowia, ujawnienie po sporządzeniu protokołu kontroli z poprzedniej kontroli istotnych dla sprawy nowych okoliczności faktycznych lub nowych dowodów, czy uzasadnione podejrzenie, że uprzednio zakończona kontrola została przeprowadzona z naruszeniem prawa mającym wpływ na wynik kontroli) **niedopuszczalne** jest przeprowadzanie kontroli w zakresie objętym uprzednio zakończoną kontrolą przeprowadzoną przez ten sam organ kontrolujący (np. powtórna kontrola co do partii produktów za dany okres).

2.5 Co może inspektor?

W trakcie kontroli inspektor jest uprawniony do:

(i) wstępu na teren oraz do obiektów (w tym środków transportu) i pomieszczeń kontrolowanych jednostek (w tym zakładu spożywczego, elewatorów, itp.) oraz poruszania się na tym terenie oraz w tych obiektach i pomieszczeniach bez konieczności uzyskania przepustki,

(ii) żądania pisemnych lub ustnych informacji związanych z przedmiotem kontroli we wskazanym terminie,

(iii) żądania okazywania dokumentów związanych z przedmiotem kontroli oraz sporządzania z nich odpisów, kopii, notatek i wydruków, których zgodność z oryginałami potwierdza kierownik jednostki kontrolowanej lub osoba przez niego upoważniona,

(iv) pobierania nieodpłatnie próbek do badań,

(v) legitymowania osób przebywających na terenie jednostki kontrolowanej w trakcie przeprowadzanej kontroli.

2.6 Co może kontrolowany przedsiębiorca?

Kontrolowany przedsiębiorca (tu: przetwórca rzepaku) uprawniony jest m.in. do:

(i) żądania od prowadzącego kontrolę wylegitymowania się legitymacją służbową oraz okazania upoważnienia do przeprowadzenia kontroli,
(ii) żądania wyłączenia pracownika przeprowadzającego kontrolę (zob. punkt V.2.1 powyżej),
(iii) obecności przy czynnościach kontrolnych, w tym oględzinach,
(iv) zapoznania się z protokołem kontroli i załączonym materiałem dowodowym,
(v) składania ustnych i pisemnych wyjaśnień i oświadczeń do protokołu kontroli w trakcie trwania czynności kontrolnych, których przyjęcia inspektor **nie może odmówić**, jeżeli mają związek z przedmiotem kontroli,
(vi) wnoszenia uwag do protokołu kontroli przed jego podpisaniem,
(vii) wniesienia sprzeciwu wobec podjęcia kontroli lub określonych czynności kontrolnych,
(viii) zgłoszenia zastrzeżeń do wyników kontroli,
(ix) umotywowanej odmowy podpisania protokołu kontroli z jednoczesnym złożeniem w terminie 7 dnia od dnia jego otrzymania wyjaśnienia przyczyn odmowy,
(x) złożenia zażalenia na przewlekłość czynności kontrolnych,
(xi) otrzymania jednego egzemplarza oryginału protokołu kontroli wraz z załącznikami.

2.7 Książka kontroli

Kontrolowany przedsiębiorca (tu: przetwórca rzepaku) powinien prowadzić i przechowywać w swojej siedzibie **książki kontroli** (w formie papierowej bądź elektronicznej) oraz **upoważnień i protokołów kontroli**.

Książka kontroli powinna zawierać:

(i) oznaczenie organu kontroli,

(ii) oznaczenie upoważnienia do kontroli,
(iii) zakres przedmiotowy przeprowadzonej kontroli,
(iv) daty podjęcia i zakończenia kontroli,
(v) informacje dotyczące wykonania lub uchylenia zaleceń pokontrolnych.

2.8 Sprzeciw

W razie naruszenia przez kontrolującego jego obowiązków dotyczących m.in. obecności kontrolowanego przy czynnościach kontrolnych czy niedozwolonej powtórnej kontroli, kontrolowanemu przysługuje uprawnienie do wniesienia **sprzeciwu wraz z uzasadnieniem**.

Sprzeciw wnosi się na piśmie do organu kontroli w terminie **3 dni roboczych** od dnia wszczęcia kontroli lub naruszenia, o czym zawiadamia się osobę kontrolującą. W terminie 3 dni od doręczenia sprzeciwu organ wydaje postanowienie o odstąpieniu lub kontynuowaniu czynności kontrolnych. W przypadku niewydania postanowienia w terminie uznaje się, że organ odstąpił od kontynuowania czynności kontrolnych.

Doręczenie sprzeciwu powoduje wstrzymanie czynności kontrolnych oraz biegu czasu trwania kontroli.

Na postanowienie w zakresie wniesionego sprzeciwu przysługuje zażalenie w terminie 3 dni od dnia doręczenia postanowienia. Organ w terminie 7 dni od wniesienia zażalenia wydaje postanowienie o utrzymaniu w mocy zaskarżonego postanowienia bądź uchyleniu postanowienia i odstąpieniu od czynności kontrolnych. W przypadku niewydania postanowienia w terminie uznaje się, że organ postanowił o uchyleniu postanowienia i odstąpił od kontynuowania czynności kontrolnych.

2.9 Protokół kontroli

Z przebiegu kontroli sporządza się protokół, zawierający m.in. określenie przedmiotu kontroli, opis stanu faktycznego stwierdzonego w wyniku kontroli, opis nieprawidłowości usuniętych w toku kontroli, opis czynności kontrolnych, jeśli nie stwierdzono nieprawidłowości i nie sporządzono z nich odrębnych protokołów, pouczenie o prawie, sposobie i terminie wniesienia zastrzeżeń do ustaleń zawartych w protokole kontroli i złożenia wyjaśnień oraz o prawie odmowy podpisania protokołu kontroli, wzmiankę o wniesieniu zastrzeżeń, oznaczenie

klauzulą tajności protokołu w przypadku informacji niejawnych, czy ewentualne uwagi kontrolowanego.

Uwaga!
Informacje zawarte w protokole kontroli powinny być zgodne z danymi zawartymi w upoważnieniu do przeprowadzenia kontroli. W szczególności istotne jest, aby **przedmiot kontroli wskazany w upoważnieniu pokrywał się z zakresem wskazanym w protokole kontroli**. Należy również zwrócić uwagę, aby w protokole kontroli został wskazany okres, którego kontrola dotyczy.

Właściwie sporządzony protokół powinien ponadto zawierać m.in. prawidłowy opis stanu faktycznego z powołaniem się na dowody, wraz ze wskazaniem naruszonych przepisów (BEZ FORMUŁOWANIA OPINII WŁASNYCH). Na końcu protokołu kontroli powinno znaleźć się wyszczególnienie kontrolowanej partii, liczby i masy opakowań jednostkowych pobranych do kontroli oznakowania oraz zamieszczenie informacji dotyczącej zwrotu po zakończeniu czynności kontrolnych.

Protokół podpisują przeprowadzający kontrolę oraz osoba uczestnicząca w kontroli.

Uwaga!
Protokół kontroli powinien być opatrzony datą podpisu. Brak daty podpisu uniemożliwia określenie terminu dla kontrolowanego przedsiębiorcy (tu: przetwórcy rzepaku) do złożenia umotywowanych uwag do protokołu kontroli, odmowy jego podpisania, wyjaśnień, a także terminowego przekazania zaleceń pokontrolnych.

Z wykonanych w toku kontroli czynności, w tym zabezpieczenia artykułów rolno-spożywczych, dokumentów lub innych przedmiotów, dokonania oględzin, pobrania próbek lub przeprowadzenia innych dowodów, sporządza się odrębne protokoły, chyba że w toku czynności kontrolnych nie stwierdzono nieprawidłowości.

2.10 Zastrzeżenia do protokołu

Kontrolowany przedsiębiorca (tu: przetwórca rzepaku) może zgłosić do organu kontrolującego zastrzeżenia do ustaleń zawartych w protokole kontroli w terminie 7 dni od dnia podpisania protokołu. W przypadku zgłoszenia zastrzeżeń organ kontrolujący rozpatruje je w terminie 7 dni od dnia ich zgłoszenia oraz, jeżeli to konieczne, przeprowadza dodatkowe czynności kontrolne w celu uzupełnienia stanu faktycznego opisanego w protokole kontroli:

(i) w przypadku uznania zgłoszonych zastrzeżeń wprowadza się zmiany w formie aneksu do protokołu kontroli,

(ii) w razie nieuwzględnienia zastrzeżeń w całości albo w części organ kontrolujący przekazuje niezwłocznie swoje stanowisko na piśmie podmiotowi kontrolowanemu zgłaszającemu zastrzeżenia.

Uwaga!
Warto zgłosić wszelkie zastrzeżenia, które wydają się istotne z perspektywy nieprawidłowości przeprowadzenia kontroli, np. rozpoczęcie czynności kontrolnych przed przybyciem osoby upoważnionej z ramienia przedsiębiorcy, przeglądanie dokumentów niezwiązanych z tematem kontroli, niespójność protokołu z upoważnieniem do kontroli.

2.11 Odmowa podpisania protokołu

Kontrolowany przedsiębiorca (tu: przetwórca rzepaku) jest uprawniony do odmowy podpisania protokołu kontroli, składając w terminie 7 dni od dnia jego otrzymania (lub w przypadku złożenia zastrzeżeń do protokołu – od otrzymania stanowiska w sprawie zastrzeżeń) wyjaśnienie przyczyn odmowy podpisania.

Uwaga!
Odmowa podpisania protokołu kontroli nie wstrzymuje realizacji ustaleń kontroli. W przypadku zidentyfikowania nieprawidłowości w przeprowadzeniu kontroli bądź treści samego protokołu kontroli zaleca się w pierwszej kolejności zgłosić zastrzeżenia do protokołu kontroli. To rozwiązanie pozwala m.in. na wstrzymanie na pewien czas dalszego procedowania przez organ (do czasu rozstrzygnięcia w sprawie zasadności zastrzeżeń), co może pomóc przedsiębiorcy w lepszym przygotowaniu się do dalszych etapów postępowania.

2.12 Przewlekłość czynności kontrolnych

W przypadku przewlekłego prowadzenia czynności kontrolnych kontrolowany przedsiębiorca (tu: przetwórca rzepaku) uprawniony jest do wniesienia zażalenia, a w przypadku wydania postanowienia o kontynuowaniu czynności kontrolnych objętych zażaleniem, do wniesienia skargi na przewlekłość czynności kontrolnych do sądu administracyjnego. Wniesienie skargi **nie wstrzymuje** czynności kontrolnych.

3 Kontrola IJHARS

IJHARS
INSPEKCJA JAKOŚCI HANDLOWEJ ARTYKUŁÓW ROLNO-SPOŻYWCZYCH

3.1 Co obejmuje kontrola IJHARS?

Kontrola jakości handlowej, przeprowadzana przez IJHARS, polega na sprawdzaniu jakości artykułów rolno-spożywczych (również tych przywożonych spoza EOG) pod względem:

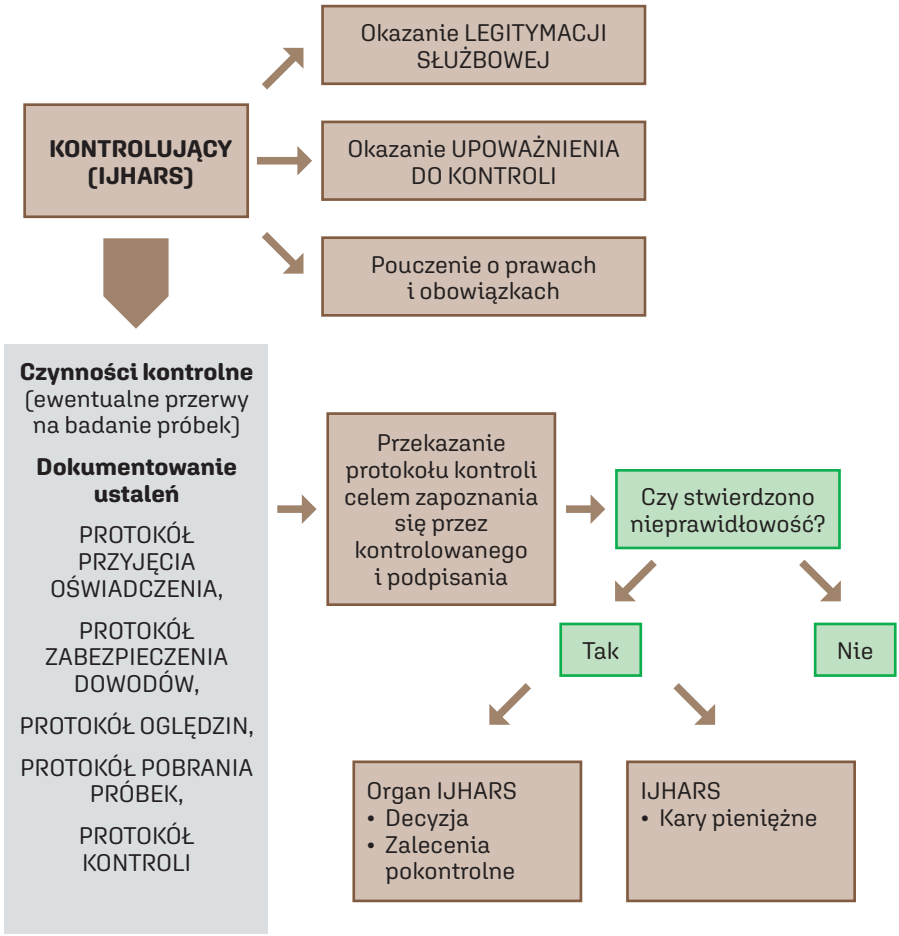
(i) wymogów określonych w przepisach, w tym pod kątem oznakowania artykułów (produktów),
(ii) właściwości artykułów (produktów) dobrowolnie deklarowanych przez przedsiębiorcę (np. składu artykułów deklarowanych jako wolne od GMO),
(iii) kontroli warunków składowania i transportu artykułów rolno-spożywczych;

(iv) wpływu ww. warunków na zachowanie jakości artykułów rolno-spożywczych

(v) kontroli warunków składowania z uwzględnieniem jakości i ilości artykułów handlowych, z wyłączeniem kontroli jakości z zakresu wymagań weterynaryjnych, fitosanitarnych i sanitarnych.

Kontrolę w zakresie określonym w Ustawie przeprowadzają Główny Inspektor, wojewódzcy inspektorzy bądź upoważnieni pracownicy wojewódzkiej IJHARS.

3.2 Schemat procedur kontroli IJHARS

3.3 Co konkretnie sprawdza IJHARS ?

Kontrole IJHARS odbywają się **bez uprzedniego zawiadomienia**.

W zależności od rodzaju artykułu rolno-spożywczego inspektor przeprowadza różne czynności kontrolne w celu weryfikacji zgodności artykułu z deklarowanym oznakowaniem.

Do przykładowych czynności kontrolnych zalicza się:

(i) weryfikację dokumentów umożliwiających identyfikację artykułu (produktu),

(ii) sprawdzenie atestów jakościowych, **wyników badań laboratoryjnych** oraz innych dokumentów świadczących o jego jakości handlowej,

(iii) kontrolę opakowania, oznakowania, prezentacji artykułu oraz warunków jego przechowywania i transportu,

(iv) oględziny artykułu i pobranie próbek do badań laboratoryjnych, analiza procesu produkcji i prawidłowości przebiegu procesu technologicznego.

Uwaga!
Ze względu na specyficzny charakter niektórych artykułów (produktów), do których zalicza się oleje, w wyniku przetworzenia wykrycie za pomocą badania laboratoryjnego obecności modyfikacji genetycznej w próbce gotowego artykułu nie jest możliwe. **W związku z tym, kontrola obecności GMO w takich artykułach (w tym olejach) obejmuje inne czynności kontrolne, np. weryfikację atestów jakości Surowca.**

Uwaga!
Instrukcja IJHARS zaleca, aby inspektor w trakcie kontroli nie ograniczał się do jednej czynności kontrolnej. W praktyce oznacza to, że inspektorzy mogą dążyć do łączenia poszczególnych czynności kontrolnych.

Do najczęściej wykonywanych czynności kontrolnych przez IJHARS należy sprawdzenie:

(i) dokumentów umożliwiających identyfikację artykułu spożywczego,
(ii) atestów jakościowych,
(iii) wyników badań laboratoryjnych,
(iv) certyfikatów surowców,
(v) świadectw jakości,
(vi) deklaracji jakościowych,
(vii) kart produktów,
(viii) opisów wyrobów gotowych,
(ix) oznakowania i opakowań,
(x) prezentacji artykułu spożywczego.

3.4 Protokół pobrania próbek

W ramach prowadzonej kontroli IJHARS może pobierać próbki Produktów znakowanych jako wolne od GMO, co powinno być potwierdzone protokołem pobrania próbki.

Protokół pobrania próbki zawiera w szczególności:

- wskazanie podstawy prawnej pobrania próbki,
- nazwę artykułu rolno-spożywczego, którego próbka jest pobierana,
- miejsce, datę i godzinę pobrania próbki,
- nazwę producenta, odbiorcy lub dostawcy artykułu rolno-spożywczego,
- dane umożliwiające identyfikację partii produkcyjnej, z której próbkę pobrano, oraz jej wielkość,
- wskazanie kraju pochodzenia artykułu rolno-spożywczego, którego próbkę pobrano,
- liczbę i masę jednostkową sporządzonych średnich próbek laboratoryjnych,
- imiona i nazwiska osób obecnych przy pobieraniu próbki,
- imię i nazwisko osoby pobierającej próbkę.

Kontrolowany przedsiębiorca (tu: przetwórca rzepaku) upoważniony jest do wprowadzenia do protokołu pobrania próbek swoich uwag. Protokół podpisują przeprowadzający kontrolę oraz osoba upoważniona ze strony kontrolowanego.

Uwaga!
W przypadku, gdy kontrolowany przedsiębiorca (tu: przetwórca rzepaku) nie zgadza się z wynikiem kontroli upoważniony jest do złożenia wniosku o zbadanie przez IJHARS wtórnika.

Uwaga!
Upoważnienie do kontroli zawiera dokładne wskazanie, jakie próbki (liczba próbek, jaki artykuł rolno-spożywczy) powinien pobrać IJHARS w trakcie kontroli.

Uwaga!
Co do zasady, IJHARS nie pobiera próbek surowców, lecz próbki produktów gotowych. Jakość surowców weryfikowana jest na podstawie posiadanej przez kontrolowanego przedsiębiorcę (tu: przetwórcę rzepaku) dokumentacji, m.in. wyników badań laboratoryjnych, atestów jakości.

3.5 Przerwa na czas badania próbek

Jeżeli jedyną czynnością kontrolną, jaka pozostała do wykonania przed sporządzeniem protokołu kontroli, jest badanie pobranych próbek, kontrolujący jest uprawniony do przerwania kontroli na czas badania próbek. Czasu przerwy nie wlicza się do czasu kontroli, pod warunkiem, że przedsiębiorca ma możliwość wykonywania działalności gospodarczej oraz nieograniczony dostęp do dokumentacji i rzeczy.

3.6 Zabezpieczenie artykułów rolno-spożywczych, dokumentów, pomieszczeń

Dokumenty, artykuły rolno-spożywcze i inne przedmioty mające związek z kontrolą oraz pomieszczenia, w których dokonuje się czynności kontrolnych, mogą być zabezpieczone.

Zabezpieczenie dokumentów następuje przez:

(i) oddanie ich na przechowanie jednostce kontrolowanej w oddzielnym i opieczętowanym schowku lub pomieszczeniu,

(ii) opieczętowanie ich i oddanie za pokwitowaniem na przechowanie kierownikowi lub innemu pracownikowi jednostki kontrolowanej,

(iii) zabranie ich za pokwitowaniem do przechowania przez organ IJHARS, w przypadku braku możliwości zabezpieczenia i przechowywania w jednostce kontrolowanej.

3.7 Jakie obowiązki ma kontrolowany przedsiębiorca ?

Kontrolowany przedsiębiorca (tu: przetwórca rzepaku) ma obowiązek:

(i) wskazać w formie pisemnej osobę upoważnioną do reprezentowania kontrolowanej jednostki w czasie kontroli, zwłaszcza pod nieobecność kierownika jednostki;

(ii) prowadzić, przechowywać i udostępniać na żądanie kontrolującego książki kontroli;

(iii) zapewnić osobom kontrolującym z ramienia IJHARS warunki niezbędne do sprawnego wykonywania obowiązków służbowych, w tym:

- weryfikacji dokumentów,
- ewidencji i informacji w zakresie objętym kontrolą,
- dokonywania oględzin,
- nieodpłatnego pobierania próbek produktów do badań laboratoryjnych oraz
- sporządzania kserokopii i urzędowego tłumaczenia na język polski dokumentów;

(iv) udzielania terminowych pisemnych i ustnych wyjaśnień w sprawach dotyczących przedmiotu kontroli.

3.8 Obowiązki Inspektora

Inspektor przeprowadza kontrolę po okazaniu legitymacji służbowej upoważniającej do wykonywania takich czynności oraz upoważnienia do przeprowadzenia kontroli.

3.9 Upoważnienie do kontroli

Upoważnienie do przeprowadzenia kontroli IJHARS powinno zawierać:

(i) wskazanie podstawy prawnej do przeprowadzenia kontroli,
(ii) oznaczenie przedsiębiorcy objętego kontrolą,
(iii) wskazanie daty rozpoczęcia i przewidywanego terminu zakończenia kontroli,
(iv) oznaczenie organu przeprowadzającego kontrolę,
(v) datę i miejsce wystawienia tego upoważnienia,
(vi) imię i nazwisko pracownika Inspekcji uprawnionego do przeprowadzenia kontroli oraz numer jego legitymacji służbowej,
(vii) określenie zakresu przedmiotowego kontroli,
(viii) podpis osoby udzielającej tego upoważnienia z podaniem zajmowanego stanowiska lub pełnionej funkcji,
(ix) pouczenie o prawach i obowiązkach przedsiębiorcy.

Uwaga!
Upoważnienie, które nie spełnia powyższych wymagań, nie stanowi podstawy do przeprowadzenia kontroli.

Jednym z najczęściej występujących braków w upoważnieniach do kontroli jest niewskazanie pełnej podstawy prawnej kontroli.

Zakres kontroli nie może wykraczać poza zakres wskazany w upoważnieniu. W przypadku konieczności wydłużenia czasu kontroli, na przykład spowodowanej koniecznością uzupełnienia materiału dowodowego lub nieobecnością osób niezbędnych do kontynuowania kontroli, wystawiane jest drugie upoważnienie do przeprowadzenia kontroli z nowym terminem kontroli. Podobnie, zmiana miejsca czy osoby przeprowadzającej kontrolę wymaga wystawienia nowego upoważnienia do kontroli.

W razie zaobserwowania jednego z powyższych braków, wskazane jest wniesienie sprzeciwu względem kontroli.

3.10 Zalecenia pokontrolne

Jeżeli w wyniku przeprowadzonej kontroli stwierdzono nieprawidłowości, Inspektor przekazuje pisemnie kontrolowanemu przedsiębiorcy (tu: przetwórcy rzepaku) zalecenia pokontrolne i wzywa go do usunięcia nieprawidłowości w określonym terminie. Zgodnie z Instrukcją IJHARS zalecenia pokontrolne powinny zostać przekazane jednostce w ciągu 14 dni od podpisania protokołu kontroli.

Uwaga!
Zalecenia pokontrolne powinny odnosić się do nieprawidłowości ujawnionych podczas kontroli, a nie do partii artykułów rolno-spożywczych, której dotyczyły nieprawidłowości.

Kontrolowany przedsiębiorca (tu: przetwórca rzepaku) zobowiązany jest do przekazania informacji o wykonaniu zaleceń pokontrolnych nie później niż w terminie 7 dni od daty upływu terminu wskazanego w zaleceniach pokontrolnych na usunięcie nieprawidłowości.

Zalecenia pokontrolne powinny zawierać pouczenie o sankcjach za brak wykonania zaleceń pokontrolnych w określonym terminie.

Kara pieniężna za niewykonanie zaleceń pokontrolnych w terminie wynosi **do trzykrotnego przeciętnego wynagrodzenia** za rok poprzedzający rok nałożenia kary.

3.11 Decyzje IJHARS

IJHARS może m.in.:

(i) zakazać wprowadzenia do obrotu artykułu rolno-spożywczego (np. oleju rzepakowego, śruty, makuchu) niespełniającego wymagań jakości handlowej,

(ii) nakazać poddanie artykułu rolno-spożywczego niespełniającego wymagań jakości handlowej dla wprowadzenia do obrotu określonym zabiegom,

(iii) nakazać przeklasyfikowanie artykułu rolno-spożywczego (zmianę klasy jakości produktu),
(iv) nakazać zniszczenie artykułu rolno-spożywczego.

Jeżeli stwierdzona nieprawidłowość dotyczy całej partii produkcyjnej artykułu, IJHARS posiada uprawnienie do wydania decyzji o wycofaniu z obrotu całej partii zafałszowanego artykułu rolno-spożywczego w punktach sprzedaży należących do kontrolowanego przedsiębiorcy.

3.12 Sankcje pieniężne

3.12.1 Kary pieniężne wynikające z Ustawy o IJHARS

IJHARS może wymierzyć kary finansowe, m.in. w przypadku, gdy kontrolowany przedsiębiorca (w tym przetwórca rzepaku):

- uniemożliwia lub utrudnia przeprowadzenie kontroli,
- wprowadza do obrotu artykuły rolno-spożywcze nieodpowiadające m.in. jakości handlowej deklarowanej w oznakowaniu,
- wprowadza do obrotu zafałszowane artykuły rolno-spożywcze,
- nie usunął nieprawidłowości stwierdzonych podczas kontroli w terminie wskazanym w zaleceniach pokontrolnych,
- ponownie wprowadza do obrotu produkt tego samego rodzaju, który nie odpowiada jakości handlowej ze względu na tę samą wadę,
- nie wykonuje decyzji wydanej przez IJHARS,
- zmienia sposób zabezpieczeń bez zgody wojewódzkiego inspektora,
- nie zapewnia zgodności i nie posiada informacji dotyczących danego artykułu rolno-spożywczego na wszystkich etapach obrotu,
- nie przeprowadza obowiązkowych badań laboratoryjnych,
- nie posiada lub nie przechowuje obowiązkowych dokumentów dotyczących jakości handlowej artykułów.

Wysokość kary ustalana jest z uwzględnieniem stopnia szkodliwości czynu, zakresu naruszenia, dotychczasowej działalności podmiotu i wielkości jego obrotów oraz przychodu, a także wartości kontrolowanych produktów. Np. kara za wprowadzenie do obrotu artykułów nieodpowiadających jakości handlowej określonej w przepisach o jakości handlowej lub deklarowanej przez producenta w oznakowaniu tych artykułów wynosi do pięciokrotnej wartości korzyści ma-

jątkowej uzyskanej, lub która mogłaby zostać uzyskana, przez wprowadzenie tych artykułów rolno-spożywczych do obrotu, nie niższej jednak niż 500 zł.

Uwaga!
Informacje zawarte w powyższych decyzjach podawane są do publicznej wiadomości, z pominięciem informacji stanowiących tajemnicę przedsiębiorstwa oraz innych tajemnic podlegających ochronie na podstawie przepisów odrębnych. Aby uniknąć wątpliwości warto sprecyzować w toku postępowania, które informacje mają być objęte ochroną.

3.12.2 Kary pieniężne wynikające z Ustawy

W zakresie **oznakowania pasz (w tym Materiałów paszowych) przeznaczonych dla zwierząt domowych w obrocie detalicznym** Ustawa przewiduje karę pieniężną nakładaną przez IJHARS:

(i) za wprowadzanie na rynek paszy nieprawidłowo oznakowanej, w tym oznakowanej jako wolna od GMO w sytuacji gdy nie są spełnione warunki jej oznakowania jako wolnej od GMO – w wysokości do dziesięciokrotnej wartości korzyści majątkowej uzyskanej lub która mogłaby zostać uzyskana przez wprowadzenie na rynek, nie niższej niż 2000 zł,

(ii) za nieprzeprowadzanie obowiązkowych badań (badań laboratoryjnych) oraz nieposiadanie i nieprzechowywanie obowiązkowej dokumentacji (w tym Procedury zakładowej) - do wysokości czterdziestokrotnego przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej za rok poprzedzający rok nałożenia kary, nie niższą niż 4000 złotych,

(iii) uniemożliwianie lub utrudnianie przeprowadzenia kontroli przestrzegania przepisów Ustawy dotyczących pasz – do wysokości czterdziestokrotnego przeciętnego wynagrodzenia za rok poprzedzający rok nałożenia kary.

W zakresie **pozostałych artykułów rolno-spożywczych** (w tym oleju) Ustawa przewiduje karę pieniężną nakładaną przez IJHARS:

- za nieprzeprowadzanie obowiązkowych badań (badań laboratoryjnych)

oraz nieposiadanie i nieprzechowywanie obowiązkowej dokumentacji (w tym Procedury zakładowej) – do wysokości czterdziestokrotnego przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej za rok poprzedzający rok nałożenia kary, nie niższą niż 4000 złotych;
- za uniemożliwianie lub utrudnianie przeprowadzenia kontroli przestrzegania przepisów Ustawy dotyczących pasz – odpowiednio do dwudziestokrotnego i do piętnastokrotnego przeciętnego wynagrodzenia za rok poprzedzający rok nałożenia kary.

Dodatkowo, kontrolowany przedsiębiorca (tu: przetwórca rzepaku), u którego w wyniku kontroli IJHARS stwierdzono nieprawidłowości, zarówno w zakresie wymogów określonych ustawą, jak i wymogów deklarowanych przez producenta, zobowiązany jest do **pokrycia kosztów kontroli**.

4 Kontrola Inspekcji Weterynaryjnej

4.1 Co konkretnie sprawdza Inspekcja Weterynaryjna ?

Na czynności kontrolne Inspekcji Weterynaryjnej składają się m.in.:

(i) przeprowadzanie kontroli gospodarstw, centrów (organizacji), zakładów (w tym zakładów przetwórczych), instalacji (np. elewatorów), urządzeń lub środków transportu,

(ii) pobieranie nieodpłatnie próbek do badań, w tym próbek Materiałów paszowych zgodnie z prawem paszowym oraz założeniami Planu Urzędowej Kontroli Pasz Inspekcji,

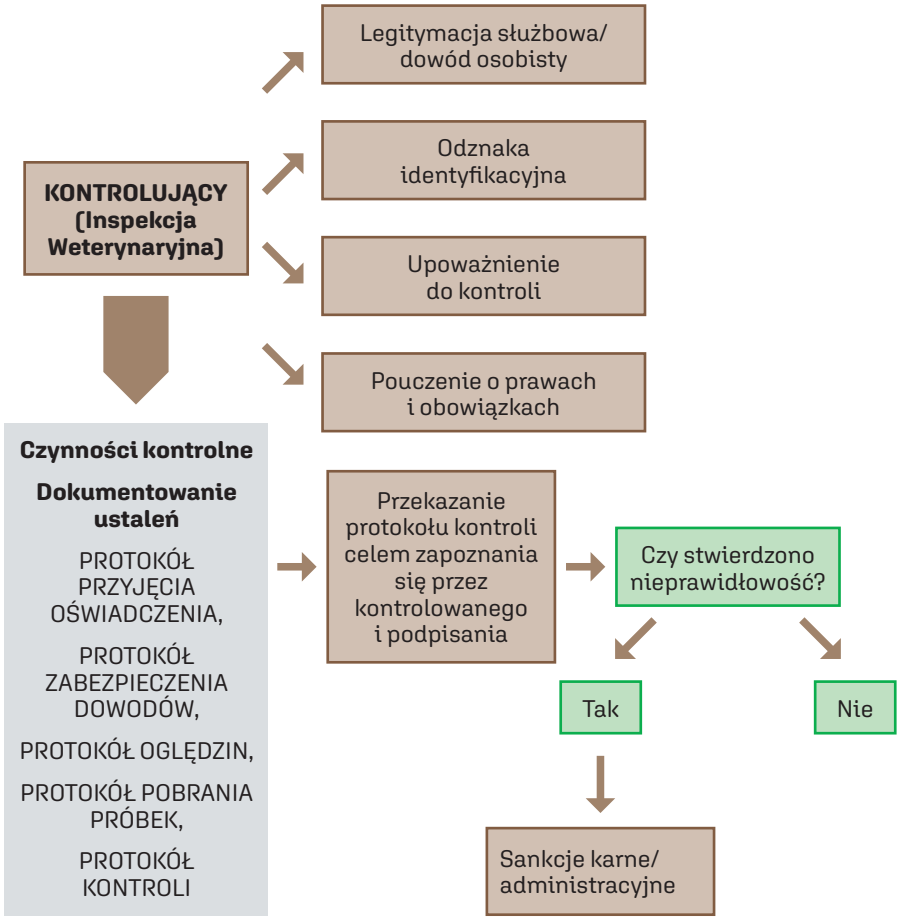
(iii) oględziny,

(iv) żądanie pisemnych lub ustnych informacji w zakresie objętym przedmiotem kontroli,

(v) żądanie okazywania i udostępniania dokumentów lub danych informatycznych, w tym atestów jakości, czy wyników badań laboratoryjnych.

Uwaga!
Uzyskane w toku kontroli informacje, dokumenty i inne dane nie mogą być przekazywane oraz ujawniane innym organom, chyba że stanowią dowód popełnienia czynu zabronionego przez ustawę.

4.2 Schemat procedur Inspekcji Weterynaryjnej

4.3 Obowiązki osób kontrolujących

Kontrolujący zobowiązany jest do noszenia w widocznym miejscu odznaki identyfikacyjnej przy wykonywaniu czynności kontrolnych.

Wzór odznaki identyfikacyjnej

Rozporządzenie ministra rolnictwa i rozwoju wsi w sprawie wzoru upoważnienia i wzoru odznaki identyfikacyjnej dla pracowników inspekcji weterynaryjnej oraz osób wyznaczonych przez organy inspekcji weterynaryjnej do wykonywania niektórych czynności z dnia 27 kwietnia 2004 r. (Dz.U. nr 100, poz. 1014)

Czynności kontrolne podejmowane są po okazaniu legitymacji służbowej oraz upoważnienia do przeprowadzenia kontroli.

Uwaga!
W wyjątkowych przypadkach z powodów finansowych bądź organizacyjnych powiatowy lekarz weterynarii upoważniony jest do wyznaczenia lekarzy weterynaryjnych niebędących pracownikami Inspekcji Weterynaryjnej do przeprowadzenia wskazanych czynności kontrolnych. Osoby te nie posiadają legitymacji służbowej, a czynności kontrolne podejmują po okazaniu dowodu osobistego. Nie wyłącza to obowiązku okazania upoważnienia do kontroli oraz odznaki identyfikacyjnej.

4.4 Upoważnienie do przeprowadzenia kontroli

Upoważnienie do przeprowadzenia kontroli powinno zawierać:

(i) oznaczenie organu wystawiającego upoważnienie,
(ii) imię i nazwisko osoby upoważnionej,
(iii) numer odznaki identyfikacyjnej,

(iv) stanowisko i numer legitymacji służbowej (numer dowodu osobistego osoby wyznaczonej w imieniu Inspekcji Weterynaryjnej),
(v) okres ważności upoważnienia,
(vi) miejsce lub obszar wykonywania czynności,
(vii) podpis osoby wystawiającej upoważnienie.

Przed rozpoczęciem kontroli kontrolujący informuje kontrolowanego przedsiębiorcę (tu: przetwórcę rzepaku) o jego prawach i obowiązkach w trakcie kontroli.

4.5 Obowiązki kontrolowanego przedsiębiorcy

Kontrolowany przedsiębiorca (tu: przetwórca rzepaku) zobowiązany jest do:
(i) zapewnienia odpowiednich warunków dla przeprowadzenia czynności kontrolnych,
(ii) okazywania i udostępniania dokumentów, danych oraz umożliwienia pobrania nieodpłatnie próbek;
(iii) udostępnienia pomieszczeń biurowych, laboratoryjnych, socjalnych i magazynowych dla celów kontroli oraz;
(iv) odpowiedniego zabezpieczenia i wyposażenia stanowisk pracy dla przeprowadzających kontrolę;
(v) udzielania pisemnych i ustnych wyjaśnień w wyznaczonym terminie.

Uwaga!
W przypadku utrudniania lub uniemożliwiania przeprowadzenia kontroli powiatowy inspektor weterynarii upoważniony jest do przeprowadzenia czynności kontrolnych w asyście Policji.

4.6 Protokół pobrania próbek Materiałów paszowych

Zgodnie z wytycznymi Inspekcji Weterynaryjnej w trakcie badania Materiałów paszowych, jak np. śruta rzepakowa, w tym oznakowanych jako wolne od GMO, w przypadku pobierania próbek z mieszanek paszowych u producenta (w tym przetwórcy rzepaku) zalecane jest wpisanie w protokole pobrania próbek

procentowego udziału Materiałów paszowych pochodzenia roślinnego w mieszance paszowej. W takiej sytuacji przeliczenia ilości surowca GMO w odniesieniu do mieszanki paszowej dokonuje laboratorium. Jeżeli kontrolowany przedsiębiorca (tu: przetwórca rzepaku) odmówi możliwości wpisania do protokołu pobrania próbek informacji o udziale procentowym badanego Materiału paszowego w mieszance paszowej, przeliczenia dokonuje powiatowy lekarz weterynarii po uzyskaniu wyniku badania i zestawieniu tego wyniku z dokumentacją produkcyjną zakładu.

W przypadku pobierania do badań próbek mieszanek paszowych w punkcie obrotu wytwarzanych przez krajowych producentów, celem określenia, czy badany Materiał paszowy nie występuje na poziomie powyżej 0,9% GMO, po uzyskaniu wyniku badania, w którym określono obecność GMO ze wskazaniem jego procentowego udziału w surowcu GMO, kopia wyniku przesyłana jest do powiatowego lekarza weterynarii właściwego ze względu na miejsce wytworzenia mieszanki. Powiatowy lekarz weterynarii, właściwy ze względu na miejsce wytworzenia mieszanki, weryfikuje poprawność braku deklaracji o obecności GMO na etykiecie mieszanki z dokumentacją produkcyjną zakładu.

Uwaga!
W trakcie kontroli Inspekcja Weterynaryjna pobiera trzy próbki, z których jedną na wniosek kontrolowanego przedsiębiorcy (tu: przetwórcy rzepaku) udostępnia się kontrolowanemu (próbka odwoławcza). Kontrolowany przedsiębiorca, który nie zgadza się z wynikiem badania przeprowadzonego przez Inspekcję Weterynaryjną, jest uprawniony do przeprowadzenia badania próbki na swój koszt przez wykwalifikowane laboratorium. W przypadku rozbieżności, Inspekcja Weterynaryjna dokonuje badania trzeciej próbki (próbki odniesienia) w laboratorium referencyjnym. Wyniki tego badania są ostateczne.

Uwaga!
Organizmy genetycznie zmodyfikowane zostały zakwalifikowane jako substancje niejednolicie rozmieszczone w paszach, w związku z czym badanie ich wymaga pobrania większej ilości próbek pierwotnych zgodnie z pkt. 5.2 Rozporządzenia nr 152/2009.

4.7 Sankcje

Odpowiedzialność karna

Udaremnianie lub utrudnianie przeprowadzenia kontroli zagrożone są odpowiedzialnością karną, tj. karą aresztu, ograniczenia wolności bądź grzywny (do 5000 złotych).

Wysokość kar administracyjnych

Powiatowy lekarz weterynarii może nakładać na przedsiębiorcę (tu: przetwórcę rzepaku) następujące kary pieniężne:

(i) za wprowadzanie na rynek paszy (w tym Materiałów paszowych) nieprawidłowo oznakowanej, w tym oznakowanej jako wolna od GMO w sytuacji gdy nie są spełnione warunki jej oznakowania jako wolnej od GMO – w wysokości do dziesięciokrotnej wartości korzyści majątkowej uzyskanej lub która mogłaby zostać uzyskana przez wprowadzenie na rynek, nie niższej niż 2000 zł,

(ii) za nieprzeprowadzanie obowiązkowych badań oraz nieposiadanie i nieprzechowywanie obowiązkowej dokumentacji – do wysokości czterdziestokrotnego przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej za rok poprzedzający rok nałożenia kary, nie niższą niż 4000 złotych,

(iii) uniemożliwianie lub utrudnianie przeprowadzenia kontroli przestrzegania przepisów Ustawy dotyczących pasz (tj. również Materiałów paszowych) organowi właściwemu do jej przeprowadzenia – do wysokości czterdziestokrotnego przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej za rok poprzedzający rok nałożenia kary.

Powyższe kary nie mają zastosowania do obrotu detalicznego paszą, w tym Materiałem paszowym, przeznaczoną dla zwierząt domowych (w tym zakresie kompetencje posiada IJHARS, o czym mowa w punkcie V.3.12 powyżej).

Załączniki

1. Akty prawne dotyczące znakowania żywności i pasz
2. Wzory Znaków graficznych zgodnych z Ustawą
3. Przykłady oznaczeń graficznych niezgodnych z Ustawą
4. Wzór harmonogramu badań
5. Wzór protokołu z czynności pobrania próbek
6. Wzór postanowień w umowach dostaw
7. Wzory oświadczeń dostawcy

Załącznik nr 1

Akty prawne dotyczące znakowania żywności i pasz

WYKAZ AKTÓW PRAWNYCH Z ZAKRESU TEMATYKI KODEKSU

a) Odnoszące się do żywności (w szczególności pochodzenia roślinnego):

(i) Ustawa z dnia 13 czerwca 2019 roku *o oznakowaniu produktów wytworzonych bez wykorzystania organizmów genetycznie zmodyfikowanych jako wolnych od tych organizmów* („**Ustawa**");

(ii) Ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. *o bezpieczeństwie żywności i żywienia*;

(iii) Ustawa z dnia 9 listopada 2012 r. *o nasiennictwie*;

(iv) Rozporządzenie (WE) nr 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2002 roku *ustanawiające ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego, powołujące Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności oraz ustanawiające procedury w zakresie bezpieczeństwa żywności* („**Rozporządzenie nr 178/2002**");

(v) Rozporządzenie (WE) nr 1829/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 września 2003 r. *w sprawie genetycznie zmodyfikowanej żywności i paszy* („**Rozporządzenie nr 1829/2003**");

(vi) Rozporządzenie (WE) nr 1830/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 września 2003 r. *dotyczące możliwości śledzenia i etykietowania organizmów zmodyfikowanych genetycznie oraz możliwości śledzenia żywności i produktów paszowych wyprodukowanych z organizmów zmodyfikowanych genetycznie* i zmieniające dyrektywę 2001/18/WE;

(vii) Rozporządzenie (WE) nr 852/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. *w sprawie higieny środków spożywczych* („**Rozporządzenie nr 852/2004**");

(viii) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 listopada 2019 r. *w sprawie znaków graficznych, które stosuje się w celu oznakowania żywności i pasz jako wolnych od organizmów genetycznie zmodyfikowanych* („**Rozporządzenie MRiRW**");

(ix) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 3 lipca 2020 r. *w sprawie rodzaju opakowań materiału siewnego roślin rolniczych i warzywnych, sposobu ich zabezpieczania oraz szczegółowego sposobu etykietowania i plombowania gatunku*;

(x) Rozporządzenie (WE) nr 396/2005 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 lutego 2005 r. *w sprawie najwyższych dopuszczalnych poziomów pozostałości pestycydów w żywności i paszy pochodzenia roślinnego i zwierzęcego oraz na ich powierzchni*, zmieniające dyrektywę Rady 91/414/EWG.

b) Odnoszące się do pasz:

(i) Ustawa z dnia 13 czerwca 2019 roku o *oznakowaniu produktów wytworzonych bez wykorzystania organizmów genetycznie zmodyfikowanych jako wolnych od tych organizmów* („**Ustawa**");

(ii) Ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. *o bezpieczeństwie żywności i żywienia*;

(iii) Ustawa z dnia 9 listopada 2012 r. *o nasiennictwie*;

(iv) Ustawa z dnia 22 lipca 2006 r. *o paszach*;

(v) Rozporządzenie (WE) nr 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2002 roku *ustanawiającego ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego, powołującego Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności oraz ustanawiającego procedury w zakresie bezpieczeństwa żywności* („**Rozporządzenie nr 178/2002**");

(vi) Rozporządzenie (WE) nr 1829/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 września 2003 r. w *sprawie genetycznie zmodyfikowanej żywności i paszy* („**Rozporządzenie nr 1829/2003**");

(vii) Rozporządzenie Komisji (UE) nr 68/2013 z dnia 16 stycznia 2013 r. w *sprawie katalogu materiałów paszowych*;

(viii) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 767/2009 z dnia 13 lipca 2009 r. *w sprawie wprowadzania na rynek i stosowania pasz*, zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1831/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady i uchylające dyrektywę Rady 79/373/EWG, dyrektywę Komisji 80/511/EWG, dyrektywy Rady 82/471/EWG, 83/228/EWG, 93/74/EWG, 93/113/WE i 96/25/WE oraz decyzję Komisji 2004/217/WE

(ix) Rozporządzenie Komisji (WE) nr 152/2009 z dnia 27 stycznia 2009 r. *ustanawiające metody pobierania próbek i dokonywania analiz do celów urzędowej kontroli pasz* („**Rozporządzenie nr 152/2009**");

(x) Rozporządzenie nr 2017/625 Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) z dnia 15 marca 2017 r. *w sprawie kontroli urzędowych i innych czynności urzędowych przeprowadzanych w celu zapewnienia stosowania prawa żywnościowego i paszowego oraz zasad dotyczących zdrowia i dobrostanu zwierząt, zdrowia roślin i środków ochrony roślin, zmieniające rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 999/2001, (WE) nr 396/2005, (WE) nr 1069/2009, (WE) nr 1107/2009, (UE) nr 1151/2012, (UE) nr 652/2014, (UE) 2016/429 i (UE) 2016/2031, rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2005 i (WE) nr 1099/2009 oraz dyrektywy Rady 98/58/WE, 1999/74/WE, 2007/43/WE, 2008/119/WE i 2008/120/WE, oraz uchylające rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 854/2004 i (WE) nr 882/2004, dyrektywy Rady 89/608/EWG, 89/662/EWG, 90/425/EWG, 91/496/EWG, 96/23/WE, 96/93/WE i 97/78/WE oraz decyzję Rady 92/438/EWG* („**Rozporządzenie nr 2017/652**");

(xi) Rozporządzenie (WE) nr 183/2005 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 stycznia 2005 r. *ustanawiające wymagania dotyczące higieny pasz* („**Rozporządzenie nr 183/2005**");

(xii) Rozporządzenie (WE) nr 1830/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 września 2003 r. *dotyczące możliwości śledzenia i etykietowania organizmów zmodyfikowanych genetycznie oraz możliwości śledzenia żywności i produktów paszowych wyprodukowanych z organizmów zmodyfikowanych genetycznie* i zmieniające dyrektywę 2001/18/WE;

(xiii) Rozporządzenie nr 619/2011 – Rozporządzenie Komisji (UE) nr 619/2011 z dnia 24 czerwca 2011 r. *ustanawiające metody pobierania próbek i dokonywania analiz do celów urzędowej kontroli paszy pod kątem występowania materiału genetycznie zmo-*

dyfikowanego, dla którego procedura wydawania zezwolenia jest w toku lub dla którego zezwolenie wygasło („**Rozporządzenie nr 619/2011**");

(xiv) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 listopada 2019 r. *w sprawie znaków graficznych, które stosuje się w celu oznakowania żywności i pasz jako wolnych od organizmów genetycznie zmodyfikowanych* („**Rozporządzenie MRiRW**");

(xv) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 3 lipca 2020 r. *w sprawie rodzaju opakowań materiału siewnego roślin rolniczych i warzywnych, sposobu ich zabezpieczania oraz szczegółowego sposobu etykietowania i plombowania gatunku*;

(xvi) Rozporządzenie (WE) nr 396/2005 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 lutego 2005 r. *w sprawie najwyższych dopuszczalnych poziomów pozostałości pestycydów w żywności i paszy pochodzenia roślinnego i zwierzęcego oraz na ich powierzchni*, zmieniające dyrektywę Rady 91/414/EWG.

c) Odnoszące się do problematyki identyfikowalności:

(i) Rozporządzenie (WE) nr 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2002 roku *ustanawiającego ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego, powołującego Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności oraz ustanawiającego procedury w zakresie bezpieczeństwa żywności* („**Rozporządzenie nr 178/2002**");

(ii) Ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. *o bezpieczeństwie żywności i żywienia*;

(iii) Rozporządzenie (WE) nr 1830/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 września 2003 r. *dotyczące możliwości śledzenia i etykietowania organizmów zmodyfikowanych genetycznie oraz możliwości śledzenia żywności i produktów paszowych wyprodukowanych z organizmów zmodyfikowanych genetycznie* i zmieniające dyrektywę 2001/18/WE;

(iv) Wskazówki do interpretowania przepisów art. 11, 12, 14, 17, 18, 19 oraz 20 Rozporządzenia 178/2002. Wnioski Stałego Komitetu ds. Łańcucha Żywnościowego i Zdrowia Zwierząt („**Wskazówki**").

d) Odnoszące się do Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych oraz Inspekcji Weterynaryjnej:

(i) Ustawa z dnia 21 grudnia 2000 r. *o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych*;

(ii) Ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. *o Inspekcji Weterynaryjnej*;

(iii) Wewnętrznie obowiązujące standardy, regulaminy i instrukcje, w tym między innymi Instrukcji *Organizacja, planowanie oraz szczegółowe zasady i tryb postępowania przy wykonywaniu kontroli i oceny jakości handlowej przez pracowników Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych* („**Instrukcja IJHARS**")

(iv) Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. *Prawo przedsiębiorców*.

Załącznik nr 2

Wzory Znaków graficznych zgodnych z Ustawą

Znak graficzny, który stosuje się w celu oznakowania jako wolnych od organizmów genetycznie zmodyfikowanych żywności pochodzenia roślinnego i żywności składającej się więcej niż z jednego składnika, w skład której nie wchodzi produkt pochodzenia zwierzęcego, oraz pasz.

Znak graficzny, który stosuje się w celu oznakowania jako wolnych od organizmów genetycznie zmodyfikowanych produktów pochodzenia zwierzęcego i żywności składającej się więcej niż z jednego składnika, w skład której wchodzi produkt pochodzenia zwierzęcego.

Załącznik nr 3

Przykłady oznaczeń graficznych niezgodnych z Ustawą

Data wydania:…. wersja …

NAZWA SUROWCA LUB PRODUKTU	PARAMETR	MIEJSCE POBRANIA PRÓBKI	CZĘSTOTLIWOŚĆ	MIESIĄC BADANIA
[np. rzepak / nasiona rzepaku]	*[np.: zawartość oleju]*	*[np.: środek transportu]*	*… razy w roku*	*Do uzupełnienia przez zakład*
	[np.: zawartość wody]	*[np.: środek transportu]*	*… razy w roku*	*Do uzupełnienia przez zakład*
	[np.: zawartość glukozynolanów]	*[np.: środek transportu]*	*… razy w roku*	*Do uzupełnienia przez zakład*
	[np.: zawartość kwasu erukowego]	*[np.: środek transportu]*	*… razy w roku*	*Do uzupełnienia przez zakład*
	[np. WKT]	*[np.: środek transportu]*	*… razy w roku*	*Do uzupełnienia przez zakład*
	[np.: zawartość dioksyn]	*[np.: środek transportu]*	*… razy w roku*	*Do uzupełnienia przez zakład*
	[np.: zawartość pestycydów chloro organicznych i fosforoorganicznych]	*[np.: środek transportu]*	*… razy w roku*	*Do uzupełnienia przez zakład*
	[np.: GMO (jakościowe/ ilościowe)]	*[np.: środek transportu]*	*… razy w roku*	*Do uzupełnienia przez zakład*

Załącznik nr 5

Wzór protokołu z czynności pobrania próbek

PROTOKÓŁ NR ...../..... Z POBRANIA PRÓBEK

1. Nazwa artykułu .....

2. Osoba pobierająca próbkę / rzeczoznawca .....
(imię i nazwisko)

wpisany do rejestru prowadzonego przez wojewódzkiego inspektora jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych w .....

pod numerem .....

3. Osoby obecne przy pobieraniu próbek: .....
(imiona i nazwiska)

.....

4. Nazwa zakładu .....
(imię i nazwisko, adres i miejsce zamieszkania albo nazwa, siedziba i adres)

5. Miejsce pobrania próbek .....
(nazwa i adres)

.....
(rodzaj i numer środka transportu/numer, nazwa magazynu)

6. Czas pobrania próbek .....
(data i godzina)

7. Producent .....
(imię i nazwisko, adres i miejsce zamieszkania albo nazwa, siedziba i adres)

8. Sprzedawca .....
(imię i nazwisko, adres i miejsce zamieszkania albo nazwa, siedziba i adres)

9. Odbiorca .....
(imię i nazwisko, adres i miejsce zamieszkania albo nazwa, siedziba i adres)

10. Wielkość partii .....

11. Data produkcji partii .....

12. Dane identyfikacyjne partii .....
(numer identyfikacyjny, numer partii, oznaczenie kodowe)

13. Przeznaczenie artykułu .....

14. Deklarowana jakość .....
(deklaracja producenta lub wprowadzającego do obrotu)

.....

.....

15. Sposób składowania lub transportu i rodzaj opakowania .....

16. Stan ogólny partii .....

.....

17. Wskazania dotyczące rodzaju badań .....

.....

18. Metodyka pobierania próbek .....

(przepis, norma)

.....

19. Opis warunków mogących mieć wpływ na pobieranie próbek .....

.....

20. Liczba przygotowanych próbek .....

21. Jednostkowe masy próbek .....

22. Rodzaj opakowania .....

23. Sposób zabezpieczenia próbek .....

.....

.....

24. Wskazania dotyczące sposobu transportu i przechowywania próbek .....

.....

25. Próbki wraz z protokołem przekazano .....

(imię i nazwisko, stanowisko)

.....

.....

26. Do protokołu wniesiono następujące uwagi/nie wniesiono uwag* .....

.....

.....

.....

(miejsce i data wystawienia protokołu)

Pieczęć imienna i podpis rzeczoznawcy:

Podpisy osób obecnych przy pobraniu próbek:

.....

.....

Potwierdzenie odbioru próbek i protokołu

.....

(data, imię i nazwisko, podpis)

* Niepotrzebne skreślić.

Załącznik nr 6

Wzór postanowień w umowach dostawy

Oświadczenia Dostawcy:

1. Dostawca oświadcza, iż wdrożył w swoim gospodarstwie / zakładzie produkcyjnym procedury regulujące zasady przestrzegania bezpieczeństwa żywności (w tym HACCP, ang. *Hazard Analysis and Critical Control Points System*) oraz że przestrzega ich z należytą starannością.
2. Dostawca oświadcza, iż produkty/ surowce będące przedmiotem niniejszej Umowy spełniają wszelkie normy jakości wymagane właściwymi przepisami prawa, tj. w szczególności przepisami ustawy z dnia 13 czerwca 2019 roku o oznakowaniu produktów wytworzonych bez wykorzystania organizmów genetycznie zmodyfikowanych jako wolnych od tych organizmów, Rozporządzenia (WE) nr 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2002 roku ustanawiającego ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego, powołującego Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności oraz ustanawiającego procedury w zakresie bezpieczeństwa żywności oraz ustawy z dnia 9 listopada 2012 r. o nasiennictwie.

Gwarancja jakości:

1. Dostawca oświadcza, iż udziela na rzecz zakładu - odbiorcy gwarancji jakości na dostarczone partie surowców/ produktów. Gwarancja obowiązuje w okresie (…) miesięcy od daty przyjęcia danej partii dostawy przez zakład - odbiorcę.
2. W okresie obowiązywania gwarancji, w przypadku gdy dostarczona partia produktów lub surowców nie spełnia norm jakości, o których mowa w (...) powyżej, zakład-odbiorca może wedle swojego uznania:
   (i) zażądać od Dostawcy bezpłatnego dostarczenia nowej partii produktów lub surowców wolnych od wad w terminie 7 dni od złożenia oświadczenia przez zakład-odbiorcę o wadach dostarczonych produktów/ surowców lub;
   (ii) dokonać proporcjonalnego potrącenia z ceny danej partii dostawy produktów/ surowców, tj. np. w przypadku, gdy dostarczona partia zawiera 20% wadliwych produktów/ surowców, zakład odbiorca może potrącić 20% ceny należnej Dostawcy z tytułu dostarczonych partii.
3. W razie sporu co do jakości dostarczonych partii produktów/ surowców, ich próbki powinny zostać przesłane przez Dostawcę do właściwego terytorialnie laboratorium posiadającego akredytowaną metodę badań niezbędną do zbadania danego parametru do analizy, której wynik jest ostateczny i obowiązuje obie strony. Koszt wykonania analizy ponosi strona przegrywająca spór.

Obowiązki Dostawcy:

1. Dostawca zobowiązany jest do umożliwienia przedstawicielowi zakładu - odbiorcy audytu (kontroli) gospodarstwa / zakładu produkcyjnego pod kątem przestrzegania zasad higieny oraz zasad znakowania surowca lub produktu jako wolnych od GMO, w szczególności poprzez możliwość wstępu do pomieszczeń Dostawcy, w których wytwarzane lub przechowy-

wane są produkty/ surowce będące przedmiotem Umowy, żądania ustnych lub pisemnych wyjaśnień, okazania dokumentów lub innych nośników informacji oraz udostępnienia danych mających związek z produktami/ surowcami. Audyt (kontrola) może odbyć się nie wcześniej niż w terminie 5 dni roboczych od dnia otrzymania przez Dostawcę stosownego zawiadomienia od zakładu – odbiorcy.

2. Dostawca zobowiązany jest do informowania zakładu-odbiorcy o każdym przypadku audytu (kontroli) gospodarstwa / zakładu produkcyjnego przez organy kontroli (Inspekcję Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych lub Inspekcję Weterynaryjną) i o jego wynikach, niezwłocznie, lecz nie później niż w terminie 7 dni roboczych od dnia przeprowadzenia audytu (kontroli) lub uzyskania jego wyników.

3. (*W przypadku dostawy nasion pochodzących z kwalifikowanego materiału siewnego*)

   Dostawca oświadcza, iż dostarczane na podstawie Umowy nasiona będą pochodziły z kwalifikowanego materiału siewnego. Dostawca zobowiązuje się, w stosunku do każdej partii dostarczonego surowca (nasion), do przedstawienia kopii etykiety kwalifikowanego materiału siewnego wydanego przez właściwego wojewódzkiego inspektora ochrony roślin i nasiennictwa zawierającej informacje o których mowa w Załączniku nr 2 do Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 3 lipca 2020 r. w sprawie rodzaju opakowań materiału siewnego roślin rolniczych i warzywnych, sposobu ich zabezpieczania oraz szczegółowego sposobu etykietowania i plombowania gatunku. Wzór etykiety stanowi załącznik nr (...) do Umowy). Niedostarczenie kopii etykiety, o której mowa w zdaniu poprzedzającym, uprawnia zakład-odbiorcę do odmowy przyjęcia dostawy.

   Dostawca oświadcza ponadto, iż odmiana nasion pochodzących z kwalifikowanego materiału siewnego dostarczanych na podstawie Umowy znajdowała / będzie znajdowała się na liście odmian dopuszczonych do obrotu na podstawie wykazu prowadzonego przez Centralny Ośrodek Badania Odmian Roślin Uprawnych na rok wysiewu.

   (*Dodatkowa propozycja, do ewentualnego wykorzystania w przypadku umów długoterminowych*):

   Do dnia (np. każdego 16 stycznia) każdego roku obowiązywania Umowy, Dostawca zobowiązany jest do przedstawienia oświadczenia (deklaracji) potwierdzającego powyższe oświadczenia. Wzór oświadczenia stanowi załącznik nr (…) do Umowy.

4. (*W przypadku dostawy innych nasion*)

   Dostawca oświadcza, iż w dostarczonych na podstawie Umowy nasionach nie będzie domieszek modyfikacji genetycznych, a w razie ich występowania, poziom ten w żadnym wypadku nie przekroczy 0,1% oraz ich występowanie będzie przypadkowe lub nieuniknione technicznie.

   Do każdej partii dostarczonego surowca (nasion) Dostawca dołączy świadectwo laboratoryjne potwierdzające, że w nasionach nie ma domieszek modyfikacji genetycznych, ew. że poziom ten nie przekracza 0,1%. Wzór świadectwa laboratoryjnego stanowi załącznik nr (...) do Umowy. Niedostarczenie świadectwa laboratoryjnego, o którym mowa w zdaniu poprzedzającym, uprawnia zakład-odbiorcę do odmowy przyjęcia dostawy.

(*Dodatkowa propozycja, do ewentualnego wykorzystania w przypadku umów długoterminowych*):

Do dnia (np. każdego 16 stycznia) każdego roku obowiązywania Umowy, Dostawca zobowiązany jest do przedstawienia oświadczenia (deklaracji) potwierdzającego powyższe oświadczenia. Wzór oświadczenia stanowi załącznik nr (…) do Umowy.

5. (*W przypadku dostawy oleju, który będzie rafinowany przez zakład-odbiorcę*)

   (i) Dostawca oświadcza, iż olej dostarczany w ramach niniejszej Umowy będzie wytłoczony z nasion, dla których będą dostępne etykiety kwalifikowanego materiału siewnego. Do każdej partii oleju dostarczanej w ramach niniejszej Umowy Dostawca dołączy kopię etykietę kwalifikowanego materiału siewnego wydaną przez właściwego wojewódzkiego inspektora ochrony roślin i nasiennictwa zawierającą informacje o których mowa w Załączniku nr 2 do Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 3 lipca 2020 r. w sprawie rodzaju opakowań materiału siewnego roślin rolniczych i warzywnych, sposobu ich zabezpieczania oraz szczegółowego sposobu etykietowania i plombowania gatunku. Wzór etykiety stanowi załącznik nr (...) do Umowy. Niedostarczenie kopii etykiety, o której mowa w zdaniu poprzedzającym, uprawnia zakład -odbiorcę do odmowy przyjęcia dostawy.

   Dostawca oświadcza ponadto, iż odmiana nasion pochodzących z kwalifikowanego materiału siewnego, z których będzie wytłoczony olej dostarczany w ramach niniejszej Umowy znajdowała / będzie znajdowała się na liście odmian dopuszczonych do obrotu na podstawie wykazu prowadzonego przez Centralny Ośrodek Badania Odmian Roślin Uprawnych na rok wysiewu.

   (*Dodatkowa propozycja, do ewentualnego wykorzystania w przypadku umów długoterminowych*):

   Do dnia (*np. każdego 16 stycznia*) każdego roku obowiązywania Umowy, Dostawca zobowiązany jest do przedstawienia oświadczenia (deklaracji) potwierdzającego powyższe oświadczenia. Wzór oświadczenia stanowi załącznik nr (…) do Umowy.

   [lub]:

   (ii) Dostawca oświadcza, iż olej dostarczany w ramach niniejszej Umowy będzie wytłoczony z nasion niezawierających domieszek modyfikacji genetycznych, a w razie ich występowania, ich poziom w żadnym wypadku nie przekroczy 0,1% oraz ich występowanie będzie przypadkowe lub nieuniknione technicznie. Do każdej partii dostarczonego produktu Dostawca dołączy stosowne świadectwo laboratoryjne potwierdzające brak domieszek modyfikacji genetycznych, ew. że ich poziom nie przekracza 0,1%. Wzór świadectwa laboratoryjnego stanowi załącznik nr (...) do Umowy. Niedostarczenie świadectwa laboratoryjnego, o którym mowa w zdaniu poprzedzającym, uprawnia zakład-odbiorcę do odmowy przyjęcia dostawy.

   (*Dodatkowa propozycja, do ewentualnego wykorzystania w przypadku umów długoterminowych*):

   Do dnia (np. każdego 16 stycznia) każdego roku obowiązywania Umowy, Dostawca zo-

bowiązany jest do przedstawienia oświadczenia (deklaracji) potwierdzającego powyższe oświadczenia. Wzór oświadczenia stanowi załącznik nr (…) do Umowy.

Kary umowne:

1. Dostawca zobowiązany jest do zapłaty na rzecz zakładu-odbiorcy kary umownej w wysokości (…) złotych za każdy przypadek (i) nieprzestrzegania zasad higieny lub zasad znakowania surowca lub produktu jako wolnych od GMO, (ii) nieuzasadnionej odmowy dokonania audytu (kontroli) przez zakład- odbiorcę; (iii) braku dostarczenia stosownych kserokopii świadectwa laboratoryjnego w stosunku do 3 partii dostarczonego produktu lub surowca (nasion), z zastrzeżeniem, że zakład-odbiorca zachowuje prawo do dochodzenia odszkodowania uzupełniającego, przewyższającego wysokość kar umownych, na zasadach ogólnych.
2. Zakład- odbiorca uprawniony jest do potrącenia kar umownych z ceny danej partii dostarczonych surowców/ produktów.

Rozwiązanie umowy:

Zakład – odbiorca ma prawo rozwiązania niniejszej Umowy w trybie natychmiastowym poprzez złożenie stosownego oświadczenia w razie:

(i) braku procedur regulujących zasady przestrzegania bezpieczeństwa żywności (w tym HACCP, ang. *Hazard Analysis and Critical Control Points System*) lub powtarzającego się ich nieprzestrzegania, stwierdzonego w toku audytu (kontroli) przeprowadzonego przez przedstawiciela zakładu – odbiorcy lub przez organy kontroli;

(ii) niespełniania przez dostarczone produkty/ surowce norm wynikających z obowiązujących przepisów prawa, stwierdzonego w toku audytu (kontroli) przeprowadzonego przez przedstawiciela zakładu – odbiorcy lub przez organy kontroli;

(iii) braku umożliwienia przedstawicielowi zakładu - odbiorcy audytu (kontroli) gospodarstwa / zakładu produkcyjnego pod kątem przestrzegania zasad higieny;

(iv) nieprzestrzegania zasad znakowania surowca lub produktu jako wolnych od GMO, w tym braku dostarczenia stosownych świadectw laboratoryjnych w stosunku do 2 partii dostarczonych produktów/ surowców lub braku dostarczenia kopii stosownych etykiet w stosunku do 2 partii dostarczonych produktów/ surowców.

Załącznik nr 7

Wzory oświadczeń dostawcy

(*wzór oświadczenia o braku domieszek modyfikacji genetycznych – nasiona rzepaku*)

WZÓR OŚWIADCZENIA DOSTAWCY NASION RZEPAKU

Ja niżej podpisany oświadczam, że dostarczane w ramach umowy z dnia … nr … nasiona rzepaku:

1. Nie zawierają domieszek modyfikacji genetycznych, a w razie ich występowania, że poziom ten nie przekracza 0,1%, na dowód czego, do każdej partii dostarczanych na podstawie ww. umowy nasion będę przedkładać stosowne świadectwo laboratoryjne.
2. Ewentualna obecność domieszek modyfikacji genetycznych może pochodzić jedynie z technologicznie nieuniknionego zanieczyszczenia (jest przypadkowa lub nieunikniona technicznie).

[*Ewentualne dodatkowe oświadczenia – poza zakresem tematyki znakowania jako wolne od GMO*]:

3. Dopuszczalne poziomy pestycydów spełniają wymagania prawne zawarte w przepisach UE (Rozporządzenie (WE) nr 396/2005 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 lutego 2005 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych poziomów pozostałości pestycydów w żywności i paszy pochodzenia roślinnego i zwierzęcego oraz na ich powierzchni, zmieniające dyrektywę Rady 91/414/EWG Tekst mający znaczenie dla EOG) oraz w polskich przepisach (Ustawa z dnia 22 lipca 2006 o paszach, Ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności) – aktualne wersje na dzień dostawy nasion rzepaku.
4. Uprawa rzepaku jest zgodna z tak zwanymi Wymaganiami Wzajemnej Zgodności (ang. *cross -compliance*) Unii Europejskiej.

Ponadto potwierdzam, że w przypadku nieprawdziwości któregokolwiek z powyższych oświadczeń wyrażam zgodę na poniesienie wszelkich kosztów, które powstaną po stronie odbiorcy w związku z niespełnieniem tych wymagań.

……..

Data i podpis dostawcy

(*wzór oświadczenia o stosowaniu certyfikowanego materiału siewnego – nasiona rzepaku*)

WZÓR OŚWIADCZENIA DOSTAWCY NASION RZEPAKU

Ja niżej podpisany oświadczam, że dostarczane w ramach umowy z dnia … nr … nasiona rzepaku:

1. Zostały wyprodukowane z kwalifikowanego materiału siewnego odmian: ……, na dowód czego, do każdej partii dostarczanych na podstawie ww. umowy nasion będę przedkładać kopię stosownej etykiety kwalifikowanego materiału siewnego wydaną przez właściwego wojewódzkiego inspektora ochrony roślin i nasiennictwa.
2. Odmiana ta znajdowała/ będzie znajdowała się na liście odmian dopuszczonych do obrotu na podstawie wykazu prowadzonego przez Centralny Ośrodek Badania Odmian Roślin Uprawnych na rok wysiewu.
3. Dostarczone nasiona rzepaku nie zawierają domieszek modyfikacji genetycznych, a w razie ich występowania, poziom ten nie przekracza 0,1%. Ewentualna obecność domieszek modyfikacji genetycznych może pochodzić jedynie z technologicznie nieuniknionego zanieczyszczenia (jest przypadkowa lub nieunikniona technicznie).

[*Ewentualne dodatkowe oświadczenia – poza zakresem tematyki znakowania jako wolne od GMO*]:

4. Dopuszczalne poziomy pestycydów spełniają wymagania prawne zawarte w przepisach UE (Rozporządzenie (WE) nr 396/2005 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 lutego 2005 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych poziomów pozostałości pestycydów w żywności i paszy pochodzenia roślinnego i zwierzęcego oraz na ich powierzchni, zmieniające dyrektywę Rady 91/414/EWG Tekst mający znaczenie dla EOG) oraz w polskich przepisach (Ustawa z dnia 22 lipca 2006 o paszach, Ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności) – aktualne wersje na dzień dostawy nasion rzepaku.
5. Uprawa rzepaku jest zgodna z tak zwanymi Wymaganiami Wzajemnej Zgodności (ang. *cross -compliance*) Unii Europejskiej.

Ponadto potwierdzam, że w przypadku nieprawdziwości któregokolwiek z powyższych oświadczeń wyrażam zgodę na poniesienie wszelkich kosztów, które powstaną po stronie odbiorcy w związku z niespełnieniem tych wymagań.

……

Data i podpis dostawcy

(*wzór oświadczenia o braku domieszek modyfikacji genetycznych – olej rzepakowy*)

WZÓR OŚWIADCZENIA DOSTAWCY OLEJU RZEPAKOWEGO

Ja niżej podpisany oświadczam, że dostarczany w ramach umowy z dnia … nr … olej rzepakowy:

1. Został wytłoczony z nasion rzepaku, które nie zawierają domieszek modyfikacji genetycznych, a w razie ich występowania, że poziom ten nie przekracza 0,1%, na dowód czego, do każdej partii dostarczanego na podstawie ww. umowy oleju rzepakowego, będę przedkładać stosowne świadectwo laboratoryjne.
2. Ewentualna obecność domieszek modyfikacji genetycznych może pochodzić jedynie z technologicznie nieuniknionego zanieczyszczenia (jest przypadkowa lub nieunikniona technicznie).

[*Ewentualne dodatkowe oświadczenia – poza zakresem tematyki znakowania jako wolne od GMO*]:

3. Dopuszczalne poziomy pestycydów spełniają wymagania prawne zawarte w przepisach UE (Rozporządzenie (WE) nr 396/2005 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 lutego 2005 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych poziomów pozostałości pestycydów w żywności i paszy pochodzenia roślinnego i zwierzęcego oraz na ich powierzchni, zmieniające dyrektywę Rady 91/414/EWG Tekst mający znaczenie dla EOG) oraz w polskich przepisach (Ustawa z dnia 22 lipca 2006 o paszach, Ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności) – aktualne wersje na dzień dostawy nasion rzepaku.
4. Uprawa rzepaku jest zgodna z tak zwanymi Wymaganiami Wzajemnej Zgodności (ang. *cross-compliance*) Unii Europejskiej.

Ponadto potwierdzam, że w przypadku nieprawdziwości któregokolwiek z powyższych oświadczeń wyrażam zgodę na poniesienie wszelkich kosztów, które powstaną po stronie odbiorcy w związku z niespełnieniem tych wymagań.

……..

Data i podpis dostawcy

(wzór oświadczenia o stosowaniu certyfikowanego materiału siewnego – olej rzepakowy)

WZÓR OŚWIADCZENIA DOSTAWCY OLEJU RZEPAKOWEGO

Ja niżej podpisany oświadczam, że dostarczany w ramach umowy z dnia … nr … olej rzepakowy:

1. Został wytłoczony z nasion rzepaku, które zostały wyprodukowane z kwalifikowanego materiału siewnego odmian: ……, na dowód czego, do każdej partii dostarczanego na podstawie ww. umowy oleju rzepakowego będę przedkładać kopię stosownej etykiety kwalifikowanego materiału siewnego wydaną przez właściwego wojewódzkiego inspektora ochrony roślin i nasiennictwa.
2. Odmiana ta znajdowała/ będzie znajdowała się na liście odmian dopuszczonych do obrotu na podstawie wykazu prowadzonego przez Centralny Ośrodek Badania Odmian Roślin Uprawnych na rok wysiewu.
3. Dostarczony olej rzepakowy został wytłoczony z nasiona rzepaku, które nie zawierają domieszek modyfikacji genetycznych, a w razie ich występowania, poziom ten nie przekracza 0,1%. Ewentualna obecność domieszek modyfikacji genetycznych może pochodzić jedynie z technologicznie nieuniknionego zanieczyszczenia (jest przypadkowa lub nieunikniona technicznie).

[*Ewentualne dodatkowe oświadczenia – poza zakresem tematyki znakowania jako wolne od GMO]*:

4. Dopuszczalne poziomy pestycydów spełniają wymagania prawne zawarte w przepisach UE (Rozporządzenie (WE) nr 396/2005 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 lutego 2005 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych poziomów pozostałości pestycydów w żywności i paszy pochodzenia roślinnego i zwierzęcego oraz na ich powierzchni, zmieniające dyrektywę Rady 91/414/EWG Tekst mający znaczenie dla EOG) oraz w polskich przepisach (Ustawa z dnia 22 lipca 2006 o paszach, Ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności) – aktualne wersje na dzień dostawy nasion rzepaku.
4. Uprawa rzepaku jest zgodna z tak zwanymi Wymaganiami Wzajemnej Zgodności (ang. *cross-compliance*) Unii Europejskiej.

Ponadto potwierdzam, że w przypadku nieprawdziwości któregokolwiek z powyższych oświadczeń wyrażam zgodę na poniesienie wszelkich kosztów, które powstaną po stronie odbiorcy w związku z niespełnieniem tych wymagań.

……

Data i podpis dostawcy

NOTATKI

PSPO
POLSKIE STOWARZYSZENIE PRODUCENTÓW OLEJU

Olej Rzepakowy

Stawiam na PASZE RZEPAKOWE

ISBN 978-83-959757-3-8

pspo.com.pl
paszerzepakowe.pl
Publikacja została sfinansowana z Funduszu Promocji Roślin Oleistych